

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра фінансів

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

**на тему: «Кредитний ризик банківської установи та способи його
мінімізації»**

Виконав: студент IV курсу, групи ФБС-41

спеціальності:

072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»

Бідащук Д.Д.

Керівник: к.е.н., доцент кафедри фінансів

Білий М.М.

Рецензент: к.е.н., доцент кафедри обліку і
оподаткування

Шкроміда В.В.

Зміст

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1.....	6
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ БАНКУ.....	6
1.1. Сутність, причини виникнення, особливості та класифікація кредитного ризику банку.....	6
1.2. Ідентифікація та методика оцінки кредитного ризику банку.....	15
РОЗДІЛ 2.....	23
ОЦІНКА КРЕДИТНОГО РИЗИКУ БАНКУ АТ «АКЦЕНТ-БАНК».....	23
2.1. Дослідження стану банківської системи України в умовах воєнного стану.....	23
2.2. Загальна фінансово-економічна характеристика діяльності АТ «Акцент-банк».....	32
2.3. Аналітична оцінка кредитного ризику банку АТ «Акцент-банк» за 2020-2022 рр.	40
РОЗДІЛ 3.....	45
ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ БАНКУ.....	45
3.1. Сучасні проблеми функціонування банківської системи України	45
3.2. Мінімізація кредитного ризику як інструмент забезпечення безпеки банку.....	48
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	62
ДОДАТКИ.....	68

ВСТУП

Банківська сфера, з її високим ступенем ризику, суттєво піддається впливу різних факторів, які взаємодіють між собою. Оскільки основним активом банку є кредити, а основним джерелом доходу є проценти, кредитний ризик стає ключовим аспектом його функціонування. Зменшення цього ризику не лише допомагає уникнути можливих збитків від кредитування, але й запобігає проблемам з ліквідністю та платоспроможністю. Наукова спільнота присвятила значну увагу проблемам визнання, класифікації, оцінки та зменшення кредитного ризику.

Проблематика управління кредитними ризиками та безпекою кредитного процесу була у центрі уваги дослідників, таких як І. Аванесов, С. Архіреєв, О. Барановський, К. Блумфільд, А. Бриштелєв, П. Каллаур, О. Ковальов, П. Ковальов, О. Попадинець, О. Смирнов, Д. Фомін та інші. Однак їхні публікації розглядали це питання частково, не надаючи комплексного підходу до вирішення існуючих проблем і недоліків, а також до управління кредитними ризиками в межах кредитного процесу. Це ускладнює можливість його ефективної оптимізації.

Зважаючи на значний обсяг наукових досліджень, банківські ризики в цілому, а також кредитний ризик зокрема, є складними та потребують подальшого дослідження. Ефективне управління кредитними ризиками допоможе мінімізувати їхні наслідки та забезпечити безпеку банківської системи у сучасних умовах.

Основною метою дослідження є наукове обґрунтування існуючих підходів та розробка практичних рекомендацій щодо оцінки кредитного ризику та його подальшої мінімізації для забезпечення безпеки банківської діяльності.

Для досягнення цієї мети необхідно розв'язати наступні завдання:

- визначити сутність, причини виникнення та основні підходи до

класифікації кредитного ризику банку;

- здійснити ідентифікацію та узагальнити методику оцінки кредитного ризику банку;

- провести дослідження стану банківської системи України в умовах воєнного стану;

- провести загальну фінансово-економічну характеристику діяльності АТ «Акцент-банк»;

- провести аналітичну оцінку кредитного ризику банку АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 рр.;

- визначити сучасні проблеми функціонування банківської системи України;

- визначити можливі напрями щодо мінімізації ризиків як інструмента забезпечення безпеки банку.

Об'єктом даного бакалаврського дослідження є процеси ідентифікації, оцінки та мінімізації кредитного ризику банку.

Предметом дослідження – науково-методичні та прикладні основи цих процесів.

У кваліфікаційній роботі були використані такі наукові методи: аналізу і синтезу, логічного узагальнення, статистичного та динамічного аналізу, а також графічний метод відображення інформації та комплексної оцінки.

Метод аналізу і синтезу використовувався для розкриття структури та взаємозв'язків між складовими елементами кредитного ризику банку. Логічне узагальнення застосовувалось для систематизації та узагальнення отриманих даних та результатів дослідження. Статистичний аналіз використовувався для обробки кількісних даних про кредитний ризик та фінансові показники банку. Динамічний аналіз дозволив вивчити зміни в часі, зокрема в оцінці фінансових показників банку та кредитного ризику на різних етапах. Графічний метод відображення інформації застосовувався для ілюстрації отриманих даних та результатів аналізу за допомогою графіків, діаграм та

інших графічних засобів. Комплексна оцінка використовувалася для оцінки якісних та кількісних показників кредитного ризику та ефективності стратегій його мінімізації.

Джерельною базою бакалаврського дослідження стали офіційна статистика Національного банку України, нормативно-правові акти з регулювання кредитних ризиків, наукові публікації вітчизняних і зарубіжних учених, монографії, періодичні видання, офіційні веб-сайти та річна фінансова звітність АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 роки.

Бакалаврська робота складається з вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків. Обсяг роботи становить 66 сторінок, у яких міститься 16 таблиць та 8 рисунків. Список використаної літератури налічує 54 джерела.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ БАНКУ

1.1. Сутність, причини виникнення, особливості та класифікація кредитного ризику банку

У контексті складних економічних умов, таких як обмежені обсяги прямих іноземних інвестицій, значна присутність тіньової економіки, дефіцит державного бюджету, та інші економічні дисбаланси, банківська система України продовжує виконувати ключову роль у стимулюванні економічного зростання. Незважаючи на свою значущість, вона зіткнулася з рядом викликів у зв'язку з російською агресивною війною проти України. Ці виклики включають зниження доходів в порівнянні з витратами, збільшення частки непрацюючих кредитів, залежність від рефінансування Національного банку України, масову міграцію населення, яка негативно позначилася на економічній активності та обсягах операцій, відтік персоналу, міграцію клієнтів між банками та мобілізацію.

Кредитування продовжує залишатися фундаментальною функцією банківської системи. У зв'язку з потребою розширення обсягів кредитування, актуальними стають питання ідентифікації, оцінки та мінімізації кредитних ризиків. У наявній науковій літературі, як вітчизняній, так і зарубіжній, поняття «кредитний ризик» розглядається з різноманітних аспектів: як невпевненість кредитора в позичальнику, можливість несвоєчасної або повної відсутності сплати кредиту та відсотків, падіння обсягів прибутків чи збитків через неплатоспроможність позичальника, зниження вартості банківських активів, порушення зобов'язань, а також як загальну сукупність негативних подій.

Сучасні підходи до визначення розуміння сутності поняття

«кредитного ризику» представлені у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Сучасні підходи трактування сутності поняття «кредитний ризик»

Автори	Трактування сутності поняття «кредитний ризик»
Базельський комітет з питань банківського нагляду [4]	«Можливість того, що позичальник банку або контрагент не виконає своїх зобов'язань згідно з узгодженими умовами»
Національний банк України [15]	«Розмір очікуваних втрат (збитків) за активом унаслідок дефолту боржника/контрагента»
Бобиль В.В. [5]	«Ймовірність відхилення від запланованих (очікуваних) показників діяльності банку через здійснення активно-пасивних операцій, їх організацію, стан корпоративного управління та вплив факторів зовнішнього середовища, наслідки якого можуть бути негативними, нульовими або позитивними»
Вітлінський В.В., Пернарівський О.В., Наконечний Я.С., Великоіваненко Г.І. [26]	«Сукупність імовірних небажаних подій під час здійснення фінансових угод, суть яких полягає у тому, що контрагент банку не зможе виконати взятих на себе за угодою зобов'язань і при цьому не вдається скористатися наявними засобами захисту»
Дзюблюк О., Прийдун Л. [19]	«Грошове вираження наслідків порушення позичальником взятих на себе зобов'язань перед кредитором, що виявляється в неможливості внаслідок дії зовнішніх та внутрішніх чинників дотримання графіка повернення наданої на тимчасовій і платній основі вартості в належних обсягах, що спричиняє недоотримання кредитором запланованого рівня доходів від здійсненої операції»
Лобанов, А. Чугунов А. [34]	«Ризик того, що зобов'язання не будуть виконані перед банком у результаті фінансових ускладнень або небажання позичальника розрахуватися за кредитом»
Просович О. П., Процак К. В. [42]	«Імовірність неповернення позичальником отриманого кредиту та відсотків за користування позикою в результаті втрати платоспроможності чи шахрайства»
Сондерс А., Аллен Л. [49]	«Ризик, пов'язаний із кредитною діяльністю, можна визначити як брак упевненості щодо вчасного та повного повернення кредитних коштів контрагентом банку»

Згідно з визначенням Національного банку України, кредитний ризик описується як існуючий або потенційний ризик для доходів та капіталу

банку, що пов'язаний з невиконанням зобов'язань контрагентом у рамках фінансової угоди з банком або в іншому контексті виконання взятих на себе зобов'язань [33]. Наявність такого роду ризику є нормативним аспектом банківської діяльності, оскільки прибуток в комерційній діяльності, як правило, супроводжується необхідністю прийняття певного рівня ризику. Визначальними факторами при цьому є масштаб ризику та його обґрунтованість, які впливають на доцільність його прийняття.

Причини виникнення та характеристики кредитного ризику в контексті банківської діяльності детально представлені на рисунку 1.1.

Рис.1.1. Причини виникнення та особливості кредитного ризику банку

Джерело: складено за на основі [6, 22, 23]

Кредитний ризик в банківській діяльності означає ймовірність зазнання фінансових втрат стороною-кредитором (банком), якщо позичальник, що є другою стороною угоди кредитування, не зможе виконати свої фінансові

зобов'язання. Цей ризик можна поділити на три основні категорії:

1. Ризики, пов'язані з зовнішнім середовищем банку та контрагентів.
2. Внутрішньобанківські ризики.
3. Ризики, що притаманні діяльності позичальника.

Ця класифікація, хоч і не вичерпна, дозволяє всебічно оцінити і згрупувати різні фактори кредитного ризику, оцінюючи їх вплив на результати кредитних операцій банку.

Кредитний ризик має певні особливості, які вимагають уваги менеджменту банку при управлінні кредитними операціями. Згідно з даними, представленими на рис. 1.1, кожен кредитний ризик має подвійний характер: його можна розглядати як ризик конкретної кредитної операції та як ризик загального кредитного портфеля [49].

Також важливо відзначити, що кредитний ризик взаємодіє з іншими банківськими ризиками, такими як ризик прибутковості, валютний ризик, юридичний ризик, ризик достатності капіталу, ризик ліквідності та інші. Наприклад, інфляційний ризик може значно впливати на довгострокові кредити через зміну вартості грошей у часі, а також на майбутні прибутки або збитки банку. Валютний ризик стає важливим, коли кредит видається у іноземній валюті, а коливання курсу валют може вплинути на рівень кредитного ризику. Відсотковий ризик має значення при кредитуванні з плаваючою ставкою відсотка.

Однією з ключових особливостей кредитного ризику є його непередбачуваність наслідків, що, згідно з джерелом [26], може призвести як до фінансових збитків банку, так і до отримання додаткових прибутків.

Іншою важливою характеристикою є волатильність рівня кредитного ризику. Ця нестабільність пояснюється динамічністю економічного, політичного та соціального середовища, в якому функціонують банки та їхні клієнти. Моніторинг кредитного ризику здійснюється з метою систематичного спостереження за змінами в стані кредитного ризику на

індивідуальному рівні позичальників та на рівні кредитного портфеля банку в цілому. Цей процес дозволяє своєчасно виявляти тенденції, прогнозувати розвиток кредитної діяльності та вживати відповідні заходи для мінімізації ризиків, уникаючи їх зростання вище встановленого порогу.

Також суб'єктивність оцінки кредитного ризику проявляється через те, що різні комерційні банки можуть оцінювати однакову інформацію про фінансово-господарську діяльність та фінансовий стан позичальника по-різному, враховуючи їх власний досвід роботи з подібними ризиками.

Значимою складовою для розуміння причин кредитного ризику та визначення відповідної стратегії реагування є науково обґрунтована класифікація. В сучасній економічній літературі існують різні підходи до класифікації кредитних ризиків, причому пропонуємо розглядати класифікацію, засновану на наборі основних класифікаційних ознак, які представлені в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Класифікація кредитних ризиків

Ознаки класифікації	Вид кредитних ризиків
За джерелами походження	Зовнішній ризик Внутрішній ризик
За рівнем прийняття рішень	Макроекономічний ризик Ризик на рівні банківської установи Ризик відповідальної особи
За сферою виникнення	Ризики позичальника Ризики страховика Ризики гаранта (поручителя) Ризики кредитного продукту Ризики зміни зовнішнього середовища банку
За причинами виникнення	Об'єктивний ризик Суб'єктивний ризик Законодавчий ризик

продовження табл. 1.2

За рівнем прогнозованості	Прогнозований ризик Непрогнозований ризик
За ризиковою позицією	Ризик по одиничних ринкових позиціях Портфельний ризик
За групами позичальників	Фізичні особи Юридичні особи – суб'єкти господарювання Банківські установи Небанківські фінансові установи Держава
За напрямком використання кредитів	Ризик за споживчими кредитами Ризик за промисловими кредитами Ризик за інвестиційними кредитами
За доцільністю здійснення кредитних операцій	Виправданий ризик Невиправданий ризик
За розмірами втрат	Допустимий ризик Критичний ризик Катастрофічний ризик
Залежно від характеру прояву	Моральний ризик Діловий ризик Фінансовий ризик
За характером впливу	Прямий (основний) ризик Непрямий (супутній) ризик
За рівнем здійснення аналізу	Індивідуальний ризик Спільний ризик
За методами мінімізації	Уникнення ризику Зниження рівня ризику Передача (страхування) ризику Взаємозалік ризику Прийняття (поглинання ризику)
За ймовірністю реалізації	Реалізований ризик Потенційний ризик
За методом подолання	Індивідуальні Спільні
За типами аналізу	Кількісні Якісні

Джерело: складено за матеріалами [5, 14, 19].

Відповідно до джерела походження, кредитні ризики поділяються на зовнішні та внутрішні ризики. Зовнішні ризики виникають на макрорівні

(економіко-політичний, нормативно-правовий, непередбачуваний) та мезорівні (фінансовий ризик, відповідальності, ризик забезпечення), в той час як внутрішні ризики пов'язані з мікрорівнем (управлінські ризики) [30].

Залежно від сфери виникнення, кредитний ризик поділяється на:

1. Ризики позичальника, які пов'язані з необ'єктивно визначеною їх кредитоспроможністю.
2. Ризики страховика, що виникають через можливість втрати основних сум кредитів, які не покриваються страховими резервами.
3. Ризики гаранта (поручителя), які пов'язані з фінансовими проблемами в його діяльності.
4. Ризики кредитного продукту, які можуть включати кредитний ризик при автокредитуванні, ризик за операціями з кредитними картками, іпотечний кредитний ризик, ризик за операціями овердрафту тощо.
5. Ризики зміни зовнішнього середовища банку [4].

За причинами виникнення кредитні ризики поділяються на:

1. Об'єктивні ризики, які спричинені невизначеністю, притаманною банківській діяльності.
2. Суб'єктивні ризики, які залежать від особливостей прийняття рішень зацікавленими особами в умовах цієї невизначеності.
3. Законодавчі ризики, які пов'язані з недосконалістю законодавчої бази.

За рівнем передбачуваності кредитні ризики поділяються на прогнозовані (викликані циклічним розвитком економіки, очікуваним розвитком конкуренції, змінами у фінансовому ринку тощо) та непрогнозовані (невідомі ризики, розмір і вплив яких неможливо оцінити).

За ризиковою позицією кредитні ризики поділяються на ризики по одиничних ринкових позиціях та портфельні ризики (комплексна оцінка за балансовою вартістю всіх кредитів банку, включаючи прострочені, пролонговані та сумнівні кредити).

Групи позичальників банківських кредитів можна поділити на наступні

категорії: юридичні особи – суб'єкти господарювання, фізичні особи, банківські установи, небанківські фінансові установи та державу.

За напрямком використання кредитів розрізняють ризики, пов'язані зі споживчими, промисловими, інвестиційними та іншими типами кредитів, що зазвичай асоціюються з ризиком неповернення кредитних коштів.

Ризики за доцільністю здійснення кредитних операцій поділяються на виправдані та невиправдані. Виправдані ризики - це ті, які, з урахуванням ужитих заходів, дозволяють уникнути значних збитків, тоді як невиправдані ризики пов'язані з понесенням великих втрат.

За розмірами втрат ризики класифікуються як допустимі (фінансові втрати в межах очікуваного доходу), критичні (фінансові втрати, що вимірюються величиною втрат або несплаченого доходу, або зниженням курсової вартості) та катастрофічні (втрати як очікуваного доходу, так і всього інвестованого капіталу).

Кредитні ризики також можна поділити залежно від характеру прояву на моральні, ділові, фінансові ризики. Фінансові кредитні ризики зазвичай пов'язані з фінансовими втратами, втратою вигоди чи скороченням фінансового доходу.

За характером впливу фінансові ризики розділяють на прямі (основні, пов'язані з кредитною політикою банку) та непрямі (супутні, пов'язані з людським фактором, форс-мажорними обставинами тощо).

За рівнем проведення аналізу кредитний ризик поділяється на індивідуальний та спільний. Індивідуальний кредитний ризик стосується конкретного позичальника і забезпечення за кредитом, тоді як спільний кредитний ризик охоплює загальну сукупність ризиків за всіма кредитними операціями [4].

За методами мінімізації ризики поділяються на уникнення, зниження рівня, передачу (страхування), взаємозалік, прийняття (поглинання) ризику.

За ймовірністю реалізації ризики поділяються на реалізовані (ті, що вже відбулися та призвели до втрат) та потенційні (можливі в майбутньому).

За методом подолання ризику розрізняються на індивідуальні та спільні, а за типами аналізу - на кількісні та якісні.

Така комплексна класифікація кредитного ризику дозволяє глибше зрозуміти його природу та розробити ефективні стратегії управління та оптимізації.

1.2. Ідентифікація та методика оцінки кредитного ризику банку

У сучасних умовах економічної нестабільності важливе значення набуває забезпечення фінансової стійкості банківської системи України. Основною складовою розвитку банківських установ у сприятливих та кризових умовах є ефективне управління фінансовими ризиками, що передбачає ідентифікацію, оцінку, планування та зниження ризиків.

Ідентифікація кредитного ризику, згідно [8], залежить від обсягу та повноти інформації, отриманої як з внутрішніх, так і зовнішніх джерел. Недостатність інформації збільшує міру суб'єктивності, що негативно впливає на якість оцінки ризику та ефективність системи управління ризиками банку. Ідентифікація передбачає виявлення потенційних джерел небезпеки, описову характеристику об'єкта, засобів захисту, можливі сценарії розвитку подій та їх ранжування. Основний метод на цьому етапі – експертний аналіз, заснований на інформації та досвіді кредитного менеджера.

Етап ідентифікації важливий, оскільки він дозволяє виявити всі потенційні фактори, що можуть спровокувати кредитний ризик, визначити місця його можливої локалізації та створити карти ризиків. Процес ускладнюється динамічністю операційного середовища, що призводить до появи нових факторів ризику.

Ідентифікацію фінансових ризиків, як зазначено в [5], доцільно здійснювати за центрами відповідальності банку, де кожен керівник

відповідає за показники діяльності та рівень ефективності управління фінансовими ризиками у своєму сегменті. Центр відповідальності банку – це сфера діяльності, де встановлюється особиста відповідальність керівника за контрольовані показники.

За словами професора Бобиля В.В., основні «центри відповідальності» виокремлюються за двома критеріями: бізнес-напрямком та видом фінансового ризику. Розподіл фінансових ресурсів між центрами відповідальності здійснюється через трансфертну ціну, яка є інструментом управління ринковим ризиком та ризиком ліквідності.

Таблиця 1.3

Основні центри відповідальності банку

Назва центра відповідальності	Бізнес-напрями	Види фінансових ризиків
Казначейство	Регулювання та оптимізація грошових потоків банку, купівля та продаж валюти клієнтам і для власних потреб на міжбанківському ринку України. залучення й розміщення коштів на міжбанківському ринку України та міжнародних ринках	Ризик ліквідності, ринковий ризик
Управління корпоративного бізнесу (УКБ)	Надання клієнтам широкого спектру послуг із кредитування, за операціями з векселями, залучення коштів юридичних осіб	Кредитний ризик, ринковий ризик
Управління індивідуального бізнесу (УІБ)	Продаж банківських продуктів індивідуальним клієнтам банку, оптимізація вартості послуг для фізичних осіб	Кредитний ризик, ринковий ризик
Управління цінними паперами (інвестиційний бізнес) (УЦП)	Емісія власних цінних паперів, організація купівлі та продажу цінних паперів за дорученням клієнтів, здійснення операцій на ринку цінних паперів від свого імені, андеррайтинг. інвестування у статутні фонди та цінні папери юридичних осіб, довірче управління коштами та цінними паперами за договорами з юридичними та фізичними особами	Ринковий ризик
Філіали	Основним напрямками діяльності є банківські операції, визначені письмовим дозволом у межах наданих повноважень	Кредитний ризик, ринковий ризик, ризик ліквідності

Джерело: складено за матеріалами [5].

Головними завданнями трансфертного ціноутворення, згідно [5], є розрахунок та оцінка ефективності діяльності за центрами відповідальності, управління поточною ліквідністю банку та ринковим ризиком, управління GAP-розривами на міжбанківському ринку, а також оптимізація джерел фінансування проведення активних операцій у центрах відповідальності.

У сучасних умовах зростаючої економічної нестабільності, важливим аспектом є забезпечення фінансової стійкості банківської системи України. Основним елементом в цьому процесі є ефективна система управління фінансовими ризиками, яка включає ідентифікацію, оцінку, планування та зниження ризиків.

Трансфертні ціни щодо залучення та розміщення ресурсів, розраховані казначейством, враховують цілі управління ліквідністю банку. Центри відповідальності, які залучають ресурси (наприклад, філії), отримують прибуток, коли доходи від проданих казначейству ресурсів перевищують витрати на залучення цих ресурсів та інші витрати. Ті, що розміщують ресурси (наприклад, УКБ), отримують прибуток, якщо доходи від активних операцій покривають видатки, включаючи плату за ресурси, отримані від казначейства. Прибуток УКБ розраховується як сума доходів від наданих кредитів та інших операцій, мінус витрати сегмента.

Казначейство отримує прибуток від перерозподілу ресурсів, коли трансфертні ціни з фінансування активних операцій перевищують трансфертні ціни залучення ресурсів і покривають власні витрати [5].

Керівник центру відповідальності відповідає не лише за управління фінансовими ризиками, але й за виконання запланованих показників діяльності.

Оцінка кредитного ризику включає порівняння потенційних вигод і втрат для банку від кредитних операцій, що допомагає вибрати оптимальні методи і стратегії управління. Під час оцінки кредитного ризику беруться до уваги репутація позичальника, його економічні і фінансові показники, умови кредиту, а також рівень і величина потенційних втрат.

Важливим елементом оцінки є аналіз можливості включення кредиту в кредитний портфель з дотриманням принципу диверсифікації. Для оцінки кредитних ризиків банки використовують різноманітні стратегічні, експертні, аналітичні та комбіновані методи (таблиця 1.4).

Таблиця 1.4

Методи оцінки кредитних ризиків

Методи	Перевага методу	Недоліки методу
1. Статистичні методи:		
Метод «Монте-Карло»	Досить високе визначення розмірів збитку і ймовірність їх настання в майбутньому в ординарних умовах	Необхідність обробки великого обсягу статистичної інформації. Мала ефективність в умовах кризи
Z-модель Альтмана		
Модель Чесера		
Модель Дюрана		
VaR-метод		
2. Методи експертних оцінок:		
Метод Дельфі	Ефективний при відсутності достовірної інформації чи її недостатності. Висока ефективність в умовах кризи	Суб'єктивний характер
Метод «дерева рішень»		
Метод коефіцієнтного аналізу		
Метод рейтингів		
3. Аналітичні методи:		
GAP-аналіз	Містить у собі можливості факторного аналізу параметрів	Трудомісткий
4. Метод аналогій	Коли неможливо застосувати інші методи аналізу. Висока ефективність в ординарних умовах	Важко створити умови, у яких повторився б минулий досвід
5. Комбінований метод	Синергетичний ефект. Висока ефективність в ординарних умовах та в умовах кризи	Трудомісткий, потребує обробки великого обсягу статистичної, бухгалтерської та управлінської інформації

Джерело: складено за матеріалами [5].

Національний банк України [33] ввів нормативи оцінки кредитного ризику, які були затверджені у Методиці розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні (таблиця 1.5) [41]. Ці нормативи встановлені з метою зниження банківських ризиків, і недотримання

рекомендованих нормативних значень може призвести до фінансових проблем у діяльності банку.

Таблиця 1.5

Нормативи кредитного ризику НБУ

Норматив		Формула розрахунку	Нормативне значення
Н7	Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента	$H7 = Zc / PK \cdot 100 \%$, де Zc – сума всіх вимог та позабалансових зобов'язань щодо одного контрагента (або групи пов'язаних контрагентів) PK – регулятивний капітал	$\leq 25 \%$
Н8	Норматив великих кредитних ризиків	$H8 = Zv / PK \cdot 100 \%$, де Zv – сума великих кредитних ризиків, PK – регулятивний капітал	$\leq 800 \%$
Н9	Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами	$H9 = Zin / (OK + DK - B1) \cdot 100 \%$, де Zin – сума вимог та позабалансових зобов'язань щодо одного інсайдера, OK – основний капітал (капітал 1-го рівня), DK – додатковий капітал (капітал 2-го рівня), $B1$ – балансова вартість відвернення	$\leq 25 \%$

Джерело: складено за матеріалами [41].

Заключний етап управління фінансовими ризиками полягає у зменшенні їх рівня. Для цього використовуються основні інструменти системи ризик-менеджменту банку, які включають ліміти, резерви, диверсифікацію, страхування, хеджування.

Впровадження цих інструментів є важливою частиною стратегії управління ризиками, оскільки вони дозволяють банкам мінімізувати потенційні втрати та підтримувати фінансову стійкість у динамічному економічному середовищі. Ліміти допомагають контролювати розмір ризиків, які банк готовий прийняти, в той час як резерви використовуються

для покриття можливих втрат. Диверсифікація знижує ризики шляхом розподілу інвестицій між різними видами активів або кредитними операціями. Страхування та хеджування є додатковими інструментами для управління специфічними ризиками, такими як ринкові або кредитні ризики.

Управління кредитними ризиками в банках включає встановлення лімітів та формування резервів, які є ключовими елементами зниження й контролю цих ризиків.

Ліміти встановлюють максимально допустимий розмір позики або напряму кредитування. Вони можуть виражатися як в абсолютних граничних величинах, так і у відносних показниках, таких як нормативи, коефіцієнти та індекси. Основою для розрахунку лімітів можуть служити такі показники, як обсяг капіталу банку, розмір кредитного портфеля, валюта балансу та інші. Перед встановленням лімітів кредитування банк аналізує основні сфери та фактори ризику, а потім встановлює ліміти відповідно до виявлених особливостей. Нормативи кредитного ризику НБУ Н7-Н9 є прикладом таких лімітів.

Створення резервів для відшкодування втрат за кредитними операціями є ще одним важливим методом управління кредитним ризиком. Це передбачає акумуляцію частини коштів на спеціальному рахунку для компенсації потенційно неповернених кредитів. Формування резервів допомагає захистити інтереси вкладників, кредиторів та акціонерів, а також підвищує стабільність і надійність банківської системи в цілому. Згідно з Положенням [40], банки мають формувати резерви за різними категоріями активів та фінансових зобов'язань. Банк може використовувати сформований резерв за активами, якщо актив віднесено до найнижчої (безнадійної) категорії якості.

Ці процедури допомагають банкам ефективно управляти кредитними ризиками, забезпечуючи їх фінансову стійкість та довіру з боку клієнтів і інвесторів.

Розподіл кредитних ризиків за різними галузями економіки, включення

в портфель різних видів бізнес-проектів та цінних паперів дозволяє банкам знижувати загальний рівень фінансових ризиків. Цей процес розподілу ризиків посилюється шляхом установлення лімітів, що обмежують загальний розмір ризиків, на які банк може йти.

Передача частини кредитних ризиків страховим компаніям є одним з компонентів управління ризиками банку. Однак, оскільки не всі ризики піддаються страхуванню, і вартість страхування зростає з обсягом переданого ризику, банки повинні визначити, які ризики економічно доцільно страхувати, а які краще контролювати внутрішніми механізмами.

Захист від фінансових ризиків, особливо ринкових, також досягається за допомогою хеджування з використанням похідних фінансових інструментів, таких як ф'ючерси, форварди, свопи та опціони. Ці інструменти забезпечують гарантії своєчасних платежів та можливість обмежити ризики за конкретними угодами.

Таким чином, ідентифікація, оцінка та управління кредитними ризиками, здійснювані в рамках відповідальності окремих центрів банку, вимагають змін у фінансовій політиці та управлінських підходах. В результаті цих змін банки не тільки знижують ризики, а й покращують свій продуктовий асортимент та підвищують прибутковість.

РОЗДІЛ 2.

ОЦІНКА КРЕДИТНОГО РИЗИКУ БАНКУ АТ «АКЦЕНТ-БАНК»

2.1. Дослідження стану банківської системи України в умовах воєнного стану.

Вплив повномасштабної агресії росії проти України, що розпочалася 24 лютого 2022 року, значно погіршив економічні очікування та загальне функціонування української економіки, що негативно позначилося на розвитку національної банківської системи [18]. Стабільність та фінансова стійкість цієї системи тісно пов'язані з аналізом таких ключових показників, як капітал банків, їх ліквідність, прибутковість та ризики, особливо в умовах воєнного стану. Кредитний ризик, у світлі окупації територій України, знищення інфраструктури, масового безробіття та еміграції, стає одним з головних викликів для банківської діяльності, що може призвести до зростання проблемної заборгованості та необхідності збільшення резервів за кредитними операціями [18].

Окрім цього, воєнний конфлікт спричинив збільшення тиску на фінансові установи України, зокрема від іноземних кредиторів та міжнародних фінансових організацій. Це може призвести до скорочення доступу до фінансових ресурсів та підвищення вартості кредитів для банків та підприємств, що є додатковим викликом для ефективної роботи банківської системи України в умовах невизначеності та геополітичних ризиків.

Аналізуючи розвиток банківської системи України протягом 2020-2022 років, можна відзначити певну спадну тенденцію, яка характеризується зменшенням кількості банків з 73 до 67, у тому числі зменшенням кількості банків з іноземним капіталом. Цей період також характеризується процесами консолідації та концентрації активів і капіталу в банківській системі (рисунок

2.1, таблиця 2.1).

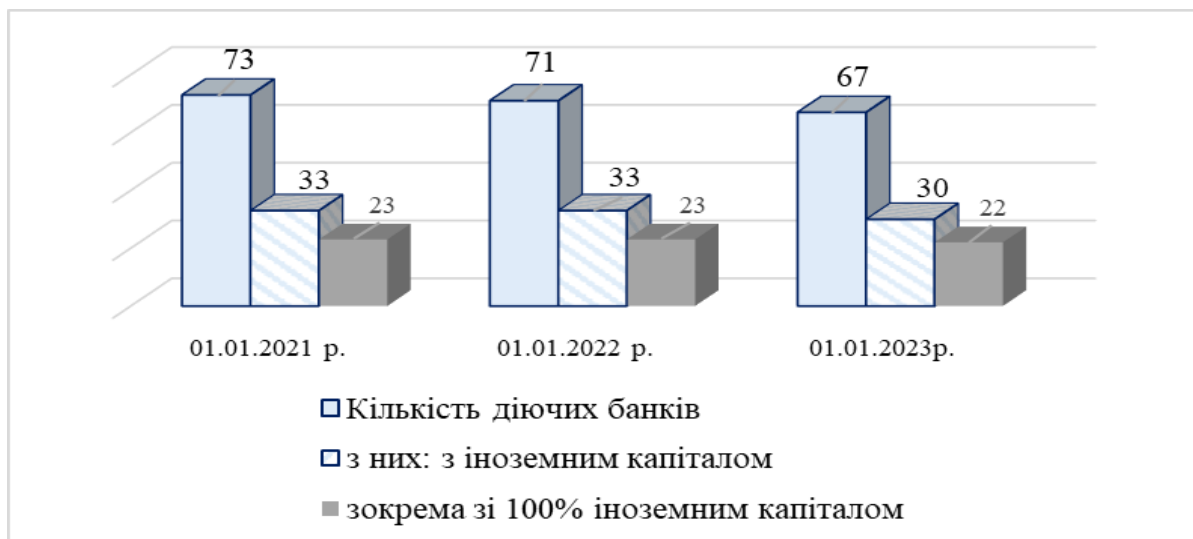

Рис. 2.1. Динаміка кількості діючих банків України в 2020-2022 роках

Джерело: побудовано за матеріалами [33].

У 2022 році, у порівнянні з 2020 роком, спостерігалось зростання ключових показників діяльності банківського сектора України, включаючи збільшення активів, капіталу та зобов'язань. Однак у 2022 році, порівняно з попереднім роком, відбулося скорочення кредитного портфеля та капіталу банків, що можна пояснити нестабільністю, яка панувала в Україні в цей період (таблиці 2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка показників стану банківської системи України в 2020-2022 роках

Назва показника	Роки, млрд грн			Абсолютне відхилення, (+,-) млрд грн		Темп приросту, %	
	2020	2021	2022	2022/2020	2022/2021	2022/2020	2022/2021
Активи	1822,8	2053,2	2353,9	531,1	300,7	29,1	14,6
Кредитний портфель	960,6	1065,3	1036,2	75,6	-29,1	7,9	-2,7
Капітал	209,5	225,5	218,1	8,6	-7,4	4,1	-3,3
Зобов'язання	1613,4	1797,7	2135,9	522,5	338,2	32,4	18,8
Рентабельність активів, %	2,44	4,09	1,08	-1,4	-3,0	-55,7	-73,6
Рентабельність капіталу, %	19,22	35,08	10,06	-9,2	-25,0	-47,7	-71,3

Джерело: побудовано за матеріалами [33].

Згідно з даними таблиці 2.1, активи банківської системи України у період з 2020 по 2022 роки продемонстрували позитивну динаміку, відзначаючись збільшенням з 1 трлн 822,8 млрд грн станом на 2020 р. до 2 трлн 353,9 млрд грн у 2022 році, що становить зростання на 531,1 млрд грн. У 2022 році спостерігалось збільшення активів на 300,7 млрд грн, що також видно на рисунку 2.2.

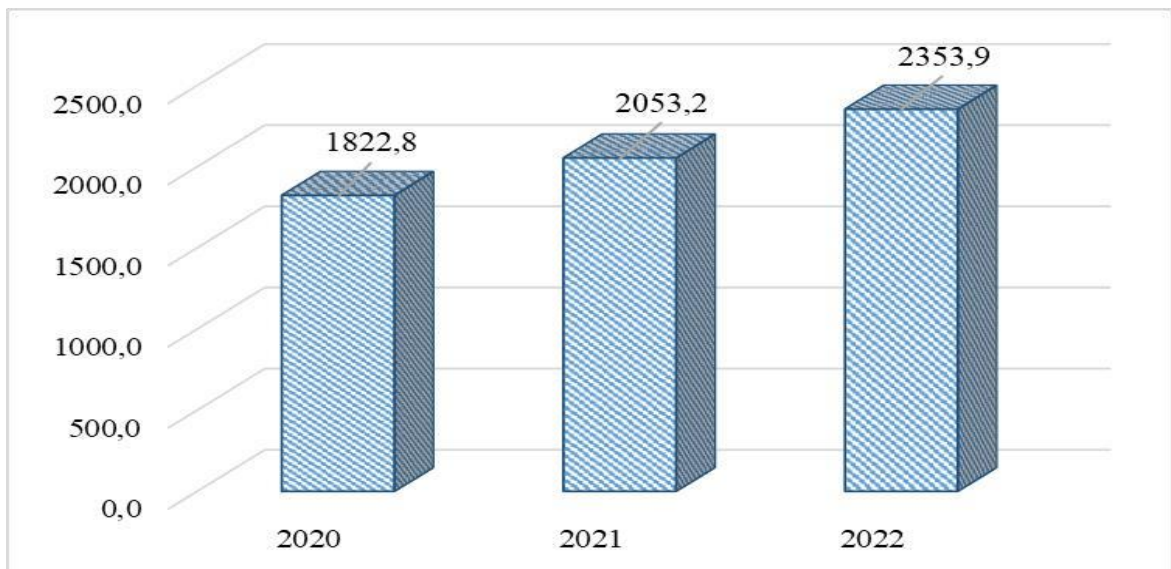

Рис. 2.2. Динаміка активів банківської системи України в 2020-2022 роках

Джерело: побудовано за матеріалами [33].

У 2022 році порівняно з 2020 роком спостерігався значний ріст активів банківської системи України. Протягом цього періоду активи зросли на 29,1%, причому в самому 2022 році зростання склало 14,6%. Незважаючи на скорочення кількості банків з іноземним капіталом, активи в іноземній валюті збільшилися на 146,0 млрд грн, з яких 148,4 млрд грн припадає на 2022 рік, тоді як у 2021 році було зафіксовано зменшення на 2,4 млрд грн (табл. 2.2).

У 2022 році кредитний портфель складав найбільшу частку в структурі активів банківської системи України, досягнувши 1 трлн 36,2 млрд грн, що

становило 44% від загальної суми активів. Порівняно з 2020 роком, обсяг кредитного портфеля зріс на 75,6 млрд грн (або на 7,9%). Однак, у 2022 році відбулося скорочення кредитного портфеля на 29,1 млрд грн (або на 2,7%). Незважаючи на це зниження кредитної активності, українські банки збільшили обсяги вкладень у депозитні сертифікати НБУ та кошти на рахунках в інших банках, що в цілому склало 231,2 млрд грн, демонструючи приріст на 29,2%.

Таблиця 2.2

Склад та динаміка активів банківської системи України в 2020-2022 роках

Назва показника	Роки, млрд грн			Абсолютне відхилення (+.-) млрд грн		Темп приросту, %	
	2020	2021	2022	2022/2020	2022/2021	2022/2020	2022/2021
Активи	1822.8	2053.2	2353.9	531.1	300.7	29.1	14.6
активи в іноземній валюті	585.5	583.1	731.5	146.0	148.4	24.9	25.5
Готівкові кошти	73.2	75,4	74.8	1.6	-0.6	2.2	-0.8
Банківські метали	0.6	0.0	0.2	-0.4	0.1	-73.3	300.0
Кошти в Національному банку України	37.6	35.0	82,5	44,9	47.5	119,4	135,7
Кореспондентські рахунки, що відкриті в інших банках	176.0	172.9	315,1	139.1	142.2	79.0	82.2
Строкові вклади в інших банках та кредити, надані іншим банкам	50.4	60.0	51.0	0,6	-9.0	1.2	-15.0
Кредити надані клієнтам	960.6	1065.3	1036.2	75.6	-29.1	7.9	-2.7
Вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції	791.4	829.9	1022.6	231.2	192.7	29,2	23.2
Резерви за активними операціями банків (з урахуванням резервів за операціями, які обліковуються на позабалансових рахунках)	388.5	308.3	369.3	-19,2	61.0	-4.9	19.8

Джерело: розраховано за матеріалами [33].

У структурі кредитного портфеля банківської системи України протягом 2020-2022 років домінуючу частку становили кредити, видані суб'єктам господарювання. Їх обсяг за вказаний період збільшився з 749,3 млрд грн до 801,4 млрд грн, що становить зростання на 52,1 млрд грн або 7,0%. У 2022 році, незважаючи на сповільнення темпів кредитування бізнесу, в тому числі через воєнні дії в Україні, яке склало всього 0,7%, динаміка залишилася позитивною (табл.2.3).

Таблиця 2.3

**Склад та динаміка кредитного портфеля банківської системи України в
2020-2022 роках**

Назва показника	Роки, млрд грн			Абсолютне відхилення, (+,-) млрд грн		Темп приросту, %	
	2020	2021	2022	2022/2020	2022/2021	2022/2020	2022/2021
Кредити надані клієнтам	960,60	1065,30	1036,20	75,6	-29,1	7,9	-2,7
кредити, що надані органам державної влади	11,60	27,00	24,80	13,2	-2,2	113,8	-8,1
кредити, що надані суб'єктам господарювання	749,30	795,50	801,40	52,1	5,9	7,0	0,7
кредити, що надані фізичним особам	199,60	242,60	209,90	10,3	-32,7	5,2	-13,5
кредити, надані небанківським фінансовим установам	0,06	0,20	0,05	0,0	-0,2	-16,7	-75,0

Джерело: розраховано за матеріалами [33].

Кредити, видані фізичним особам, зросли в 2021 році з 199,6 млрд грн до 242,6 млрд грн, або на 43,0 млрд грн. Однак у 2022 році обсяг цих кредитів знизився на 32,7 млрд грн, або на 13,5%, що можна пов'язати зі зменшенням кредитної пропозиції українськими банками для своїх клієнтів під час війни.

У період з 2020 по 2022 роки у структурі кредитного портфеля банківської системи України переважали кредити, видані суб'єктам господарювання, які становили значну частину портфеля: 78,0% у 2020 році, 74,67% у 2021 році, та 77,34% у 2022 році. В той же час, частка кредитів, наданих фізичним особам, була значно меншою: 20,78% у 2020 році, 22,77% у 2021 році, та 20,26% у 2022 році (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4

Структура кредитного портфеля банківської системи України в 2020-2022 роках

Назва показника	Роки, млрд грн			Структура, %		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Кредити надані клієнтам, зокрема:	960.60	1065.30	1036.20	100.00	100.00	100.00
кредити, що надані органам державної влади	11.60	27.00	24.80	1.21	2.53	2.39
кредити, що надані суб'єктам господарювання	749.30	795.50	801.40	78.00	74.67	77.34
кредити, що надані фізичним особам	199.60	242.60	209.90	20.78	22.77	20.26
кредити, надані небанківським фінансовим установам	0.06	0.20	0.05	0,01	0.02	0.00

Джерело: розраховано за матеріалами [33]

Попри військові дії, українські банки продовжували надавати кредити, однак характер кредитування зазнав змін. За цей період спостерігалось зниження кредитного попиту з боку населення та бізнесу. Лише деякі підприємства та окремі галузі, особливо сільське господарство, потребували додаткового фінансування. Внаслідок цього у 2022 році чисті гривневі кредити суб'єктам господарювання у платоспроможних банках зросли

незначно - лише на 0,5%, тоді як обсяг кредитів у валюті знизився на 23,9% у доларовому еквіваленті. Зростання корпоративного кредитного портфеля спостерігалось головним чином у державних банках (зокрема в ПриватБанку) завдяки кредитуванню сільськогосподарського сектору. Серед активніших позичальників були державні корпорації [33].

З метою забезпечення доступності кредитів під час військових дій, уряд України розширив програми державної підтримки, які дозволили позичальникам отримувати кредити на вигідних умовах, знижуючи тим самим кредитні ризики для банків. Основним стимулом розвитку гривневого корпоративного кредитування стала державна програма «Доступні кредити 5-7-9%».

Станом на 01.01.2023 року частка непрацюючих кредитів (NPL) в банківському секторі України збільшилася до 38% порівняно з 30% на початку 2022 року. За 2022 рік обсяг непрацюючих кредитів зріс на 87 млрд грн, досягнувши 432 млрд грн. Військова агресія росії призвела до перелому в тенденції зменшення частки непрацюючих кредитів у вітчизняних банках, яка спостерігалася з 2018 року: протягом цього періоду обсяг NPL знизився майже на 300 млрд грн, а їх частка у кредитному портфелі скоротилася з 55% до 27% до 01.03.2022 р.

У сучасних умовах банківського бізнесу в Україні, для мінімізації негативного впливу кредитного ризику, банки активно використовують економічні нормативи НБУ [43]. Аналітичний огляд цих нормативів для банківської системи України представлено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Нормативи кредитного ризику банківської системи України в 2020-2022 роках

Нормативи		2020р.	2021р.	2022р.
Н7	Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (не більше 25 %)	19,14	18,60	17,80
Н8	Норматив великих кредитних ризиків (не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу)	87,39	72,35	86,33
Н9	Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (не більше 25 %)	4,10	3,71	2,81

Джерело: Розраховано за матеріалами [33].

Аналіз даних з таблиці показує, що протягом досліджуваного періоду норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента в банківській системі України не перевищував встановлені нормативні межі 25%. У 2020 році цей показник досяг максимуму в 19,14%, однак до 2022 року він знизився до 17,8%, що є найнижчим показником за аналізований період.

Значення нормативу великих кредитних ризиків у 2021 році знизилося з 87,39% до 72,35%, але у 2022 році спостерігалось його зростання до 86,33%. Важливо зазначити, що всі значення цього нормативу залишаються в межах нормативно допустимих рівнів, не перевищуючи восьмикратний розмір регулятивного капіталу.

Також спостерігається зниження нормативу максимального розміру кредитного ризику за операціями з особами, пов'язаними з банком. Цей показник знизився з 4,1% у 2020 році до 2,81% у 2022 році, залишаючись нижче нормативно допустимого рівня 25%.

В цілому, згідно з офіційними даними НБУ, упродовж 2020-2022 років українські банківські установи дотримувалися всіх нормативів кредитного ризику, що свідчить про помірний рівень кредитного ризику, який ефективно контролюється як Національним банком України, так і самими банками.

Збільшення загальних зобов'язань банківської системи з 1613,4 млрд грн до 2135,9 млрд грн, або на 522,5 млрд грн (32,4% відповідно), в цей

період є позитивною тенденцією, яка відбулася завдяки скороченню кількості ненадійних банків та впровадженню заходів для поліпшення обслуговування клієнтів, включаючи цифровізацію банківських послуг.

Упродовж 2020-2022 років банківська система України змогла збільшити свою капітальну базу. Зокрема, в 2022 році порівняно з 2020 роком власний капітал банків зріс на 4,1%, однак у порівнянні з попереднім роком спостерігалось зниження на 3,3%. Ця ситуація пов'язана з тим, що Національний банк України зміцнював вимоги до капіталу банків, спрямовуючи на збільшення їх стійкості до потенційних криз, захист від системних ризиків та підтримку фінансової стабільності.

Рентабельність активів банківського сектору у 2022 році склала 10,91%, що на 68,89% нижче, ніж у 2021 році. Незважаючи на значне зниження рентабельності, банківська система продемонструвала стійкість перед викликами, мінімізувала втрати в складний період і адаптувалась до нових умов роботи.

Рентабельність капіталу в банківському секторі України за період з 2020 по 2022 рік скоротилася з 19,22% до 10,6%. Найвищий показник рентабельності був зафіксований у 2021 році – 35,08%. Таким чином, до 2022 року українська банківська система працювала ефективно і сприяла стабілізації економіки країни [43].

За підсумками 2022 року вітчизняний банківський сектор одержав 22,8 млрд грн чистого прибутку. Це на 54,7 млрд. грн менше за значення за 2021 рік (рис. 2.3).

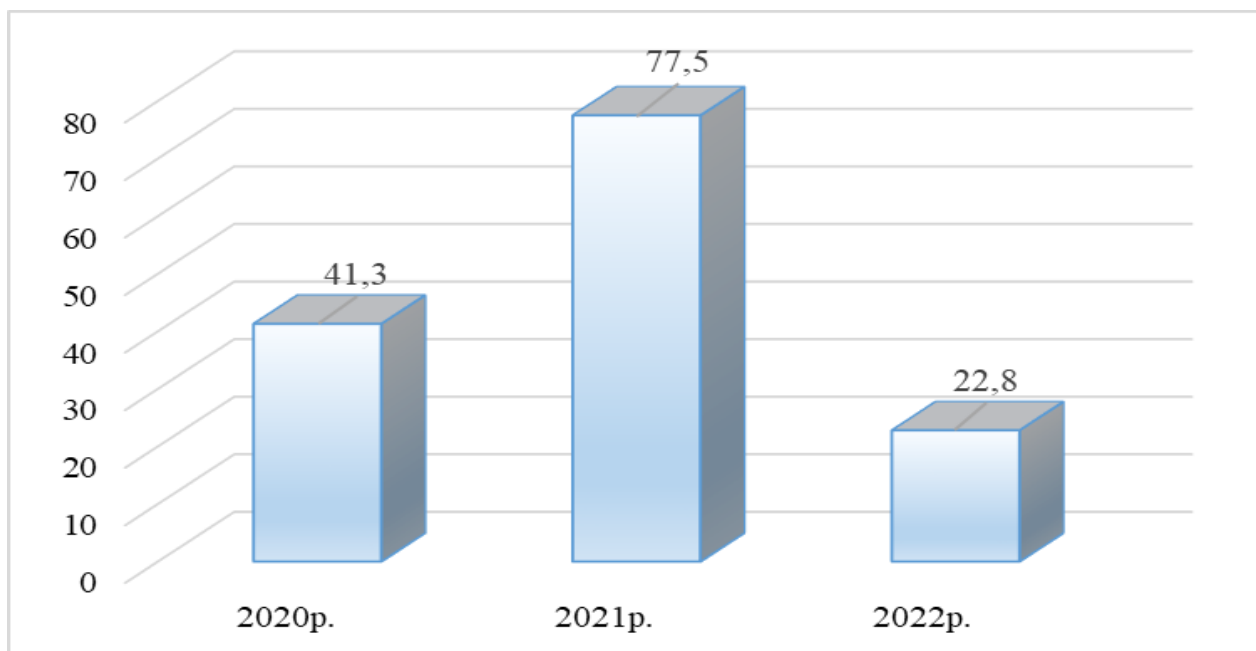

Рис.2.3. Динаміка чистого прибутку банківської системи України 2020-2022 роках.

Джерело: побудовано за даними [33].

Станом на 1 січня 2023 року, серед 67 платоспроможних банків України, 46 були прибутковими, тоді як 21 банк зазнав збитків. Загальний прибуток сектору був концентрований переважно в руках п'яти найприбутковіших банків, які сумарно склали 89% усього прибутку сектору.

2.2. Загальна фінансово-економічна характеристика діяльності АТ «Акцент-банк».

Акціонерне товариство «Акцент-Банк» (АТ «Акцент-Банк» або «А-банк»), створене в Україні у 1992 році, є правонаступником ЗАТ «Український кредитний банк», яке діяло до 2007 року. У 2018 році, у зв'язку зі змінами в чинному законодавстві України, назва банку була змінена на АТ «Акцент-Банк».

«А-банк» є універсальним банком, який здійснює свою діяльність на території України, а в разі потреби, за її межами, відповідно до вимог

чинного законодавства України та нормативно-правових актів НБУ Банк пропонує широкий спектр сучасних банківських послуг як юридичним, так і фізичним особам.

Метою створення «А-банку» було «комплексне обслуговування юридичних та фізичних осіб усіх форм власності, зокрема акумулювання та використання майна, коштів, об'єктів інтелектуальної власності, ноу-хау, збільшення обсягів та підвищення якості банківських послуг, а також сприяння економічному зміцненню та розвитку фінансової системи України» [32].

«А-банк», дотримуючись своїх ключових цінностей, розвиває корпоративну культуру, що спрямована на досягнення високих результатів у своїй діяльності. Ці цінності охоплюють:

- Клієнти. Банк надає велике значення своїм клієнтам, намагаючись задовольнити їхні потреби за допомогою високоякісних послуг і продуктів, підвищуючи стандарти обслуговування.
- Співробітники. Банк цінує своїх співробітників, створюючи умови для їхнього розвитку і професійного зростання, та підтримує культуру відкритості, чесності та позитивного ставлення.
- Технологічність. Банк активно розвивається у сфері інновацій, надаючи клієнтам ефективні фінансові та технологічні рішення.
- Якість. Банк зосереджений на наданні високоякісних продуктів та послуг, відзначаючись прозорістю і відсутністю прихованих комісій.
- Ощадливість. Банк відповідально ставиться до ресурсів, включаючи час своїх співробітників, партнерів та клієнтів.
- Відкритість до діалогу. А-Банк цінує відкритість і чесний обмін інформацією, прагнучи до спільного вирішення питань.

Ці цінності є обов'язковими як для персоналу банку, так і для тих, хто співпрацює з банком [32].

Основні напрямки діяльності «А-банку» включають відкриття та ведення рахунків клієнтів у національній та іноземній валютах,

розрахунково-касове обслуговування, залучення депозитів, надання кредитів та гарантій, а також проведення операцій із цінними паперами та іноземною валютою.

Діяльність АТ «Акцент-Банк» (А-банк) в Україні регулюється Національним банком України (НБУ). Банк має ліцензію НБУ №16 від 26.10.2011 року на проведення банківських операцій і входить до системи гарантування вкладів, маючи статус спеціалізованого ощадного банку.

З 5 березня 2020 року А-банк отримав статус системно важливого банку, що означає виконання вимог НБУ до певних банківських нормативів, включаючи підвищені вимоги до капіталу.

У 2020 році А-банк отримав статус принципового члена міжнародних платіжних систем Visa та MasterCard, а також міжнародної системи грошових переказів Western Union. Банк також підключився до системи BankID НБУ і впровадив процедуру віддаленої ідентифікації та верифікації клієнтів через мобільний застосунок «Дія».

А-банк був відзначений дипломами MasterCard і Visa за відмінні досягнення у 2020 році, а також отримав визнання від журналу Forbes Україна, сайтів «Мінфін» та Finance.ua за комфортність банківських послуг і мобільний додаток.

У 2021 році банк реалізував проекти «Українці разом», «Еквайринг» та «Інкасація», значно покращив функціонал свого мобільного додатку АBank24. Незалежне рейтингове агентство «Кредит-Рейтинг» підтвердило високий кредитний рейтинг банку.

У 2022 році «Мінфін» нагородив А-банк золотою відзнакою в номінації «Народний банк», а в рейтингу кредитування фізичних осіб банк зайняв 4 місце серед банків України [32].

Ефективність фінансової діяльності АТ «Акцент- Банк», як і будь-якого іншого суб'єкта господарювання, залежить від складу та обсягу його активів. Аналіз складу, структури та динаміки активів АТ «Акцент-Банк» за 2020-2022 рр. наведено в таблиці 2.6.

У 2022 році загальний обсяг активів А-банку склав 22 млрд 72,4 млн грн, що на 6 млн 122,2 тис. грн (38,4%) більше, ніж у 2021 році. У 2021 році порівняно з 2020 роком зростання склало 5 млрд 71,4 млн грн (46,6%).

Серед активів А-банку в 2022 році кредити та заборгованість клієнтів становили 6 млн 221,0 тис. грн або 28,2% від загальної суми, з яких 6,4% припадає на кредити та заборгованість юридичних осіб, та 21,8% - на кредити та заборгованість фізичних осіб.

Загальний обсяг кредитів та заборгованості клієнтів знизився на 3 млн 280,5 тис. грн у порівнянні з 2021 роком. У 2021 році ця цифра становила 59,6% від загальної структури активів. Темп скорочення кредитного портфеля в 2022 році склав 34,5%, зокрема по кредитах та заборгованості фізичних осіб - 38,7%, а по кредитах та заборгованості юридичних осіб - 14,6%.

Таке зниження обсягу кредитів та заборгованості клієнтів можна пов'язати з військовим станом в Україні, припиненням діяльності деяких бізнесів, виїздом громадян за кордон та втратою платоспроможності населення.

У період з 2020 по 2022 роки АТ «Акцент-Банк» зазнав значного зростання коштів, розміщених у інших банках. Зокрема сума коштів, розміщених у інших банках, зросла від 407,5 млн грн до 2 млрд 477,6 млн грн, що становить збільшення в шість разів. Зокрема, у 2021 році ця сума зросла вдвічі порівняно з 2020 роком, а у 2022 році - втричі порівняно з 2021 роком.

Таблиця 2.6

Аналіз складу, структури та динаміки активів АТ «Акцент-Банк» в 2020-2022 роках

Показники	Роки, млн. грн			Структура, %			Абсолютне відхилення, (+,-) млн грн		Темп росту, %	
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
Загальні активи, усього	10878,8	15950,2	22072,4	100,0	100,0	100,0	5071,4	6122,2	146,6	138,4
Чисті активи, зокрема:	9225,9	14377	17786,7	84,8	90,1	80,6	5151,1	3409,7	155,8	123,7
Грошові кошти та їх еквіваленти	344,6	856,9	1841,9	3,2	5,4	8,3	512,3	985,0	248,7	214,9
Кошти в інших банках	407,5	824,4	2477,6	3,7	5,2	11,2	416,9	1653,2	202,3	300,5
Кредити та заборгованість клієнтів	7190,5	9501,5	6221,0	66,1	59,6	28,2	2311,0	-3280,5	132,1	65,5
кредити та заборгованість юридичних осіб	1026,0	1648,0	1407,8	9,4	10,3	6,4	622,0	-240,2	160,6	85,4
кредити та заборгованість фізичних осіб	6164,5	7853,5	4813,2	56,7	49,2	21,8	1689,0	-3040,3	127,4	61,3
Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	55,4	2321,7	135,6	0,5	14,6	0,6	2266,3	-2186,1	4190,8	5,8
Інвестиційна нерухомість	0,0	10,5	11,9	0,0	0,1	0,1	10,5	1,4	-	113,3
Основні засоби та нематеріальні активи	423,5	431,8	413,6	3,9	2,7	1,9	8,3	-18,2	102,0	95,8
Інші фінансові активи	156,5	320,0	403,0	1,4	2,0	1,8	163,5	83,0	204,5	125,9
Інші активи	62,7	56,1	38,4	0,6	0,4	0,2	-6,6	-17,7	89,5	68,4
Усього резервів	1652,9	1573,2	-4285,7	15,2	9,9	-19,4	-79,7	-5858,9	95,2	-272,4

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності АТ «Акцент-Банк».

У 2022 році ці кошти склали 11,2% від загальної структури активів банку. Зростання коштів в інших банках дозволило А-банку отримати додаткові надходження від вкладів у ці фінансові установи.

Зменшення обсягів резервів за активними операціями в банку можна пояснити зменшенням обсягів кредитування через вплив пандемії COVID-19

та воєнних дій в Україні. Вдосконалення вимог до якості заставного майна також сприяло зменшенню резервів, оскільки банк міг знизити резерви на рівні прийнятого забезпечення (гарантій та застав).

Аналіз складу, структури та динаміки зобов'язань А-банку за період 2020-2022 років подано в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

Аналіз складу, структури та динаміки зобов'язань АТ «Акцент-Банк» в 2020-2022 роках

Показники	Роки, млн. грн			Структура, %			Абсолютне відхилення, (+,-) млн. грн		Темп росту, %	
	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
Кошти банків	49,8	90,8	252,2	0,6	0,7	1,6	41,0	161,4	182,3	277,8
Кошти клієнтів	7588,3	11533,9	14579,8	95,4	94,9	94,9	3945,6	3045,9	152,0	126,4
кошти суб'єктів господарювання та небанківських фінансових установ	1244,2	2359,2	2726,0	15,6	19,4	17,7	1115,0	366,8	189,6	115,5
кошти фізичних осіб	6344,2	9174,7	11853,8	79,7	75,5	77,1	2830,5	2679,1	144,6	129,2
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	0,0	59,0	19,9	0,0	0,5	0,1	59,0	-39,1	-	33,7
Відстрочені податкові зобов'язання	11,0	11,1	14,1	0,1	0,1	0,1	0,1	3,0	100,9	127,0
Резерви за зобов'язаннями	17,3	16,3	12,6	0,2	0,1	0,1	-1,0	-3,7	94,2	77,3
Інші фінансові зобов'язання	124,4	227,7	327,4	1,6	1,9	2,1	103,3	99,7	183,0	143,8
Інші зобов'язання	167,1	212,7	162,4	2,1	1,8	1,1	45,6	-50,3	127,3	76,4
Усього зобов'язань	7957,9	12151,5	15368,3	100,0	100,0	100,0	4193,6	3216,8	152,7	126,5

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності АТ «Акцент-Банк».

Цей аналіз важливий для оцінки фінансової стабільності банку, його

здатності виконувати зобов'язання перед клієнтами та партнерами, а також для розуміння загального фінансового здоров'я установи.

Залучені та запозичені кошти АТ «Акцент-Банк», які є його зобов'язаннями, продемонстрували зростання протягом 2020-2022 років. Станом на 31.12.2022 року, ці кошти становили 15 млрд 368,3 млн грн, що на 3,2 млрд грн (понад 26,5%) більше, ніж у 2021 році. У 2021 році вони також зросли на 4,2 млрд грн (52,7%) порівняно із 2020 р.

У структурі зобов'язань А-банку, найбільшу частку постійно займають кошти клієнтів. Наприклад, у 2020 році частка коштів клієнтів складала 95,4%, у 2021 році – 94,9%, і збереглася на рівні 94,9% у 2022 році. Основна частина коштів клієнтів утворена за рахунок вкладів фізичних осіб, які в 2020 році становили 79,7% від усіх зобов'язань банку, у 2021 році – 75,5%, і 77,1% у 2022 році. Абсолютна величина коштів клієнтів збільшилася на 5 млрд 509,6 млн грн у досліджуваному періоді, включаючи 2 млрд 830,5 млн грн (44,6%) у 2021 році та 2 млрд 679,1 млн грн (29,2%) у 2022 році, досягнувши 11 млрд 853,8 млн грн у 2022 році. Це свідчить про зростання довіри домогосподарств до А-банку, зробивши кошти клієнтів основним джерелом формування його ресурсної бази.

А-банк продемонстрував прибуткову діяльність протягом 2020-2022 років, проте у 2022 році спостерігалось значне зниження прибутку порівняно з 2021 роком. Це падіння, ймовірно, спричинене комбінацією факторів, включаючи пандемію COVID-19 та війну в Україні.

Глобальна пандемія та війна в Україні негативно вплинули на світову та українську економіку, що призвело до рецесії, локдаунів, обмежень на подорожі, порушення ланцюгів постачання, падіння ВВП та зростання інфляції. Ці фактори негативно вплинули на доходи та прибутки багатьох компаній, включаючи банки.

А-банк, як і інші українські банки, не оминув вплив цих викликів. Зниження прибутку банку в 2022 році, ймовірно, спричинене комбінацією негативного впливу на доходи від кредитування, інвестицій та комісійних

зборів, а також збільшенням резервів на можливі погіршення кредитів.

Незважаючи на ці виклики, А-банк залишається прибутковим банком з міцним фінансовим становищем та досвідом роботи в складних умовах. Банк вживає заходів для пом'якшення наслідків економічних викликів та має всі шанси повернутися до зростання прибутків, якщо війна закінчиться і економіка України почне відновлюватися.

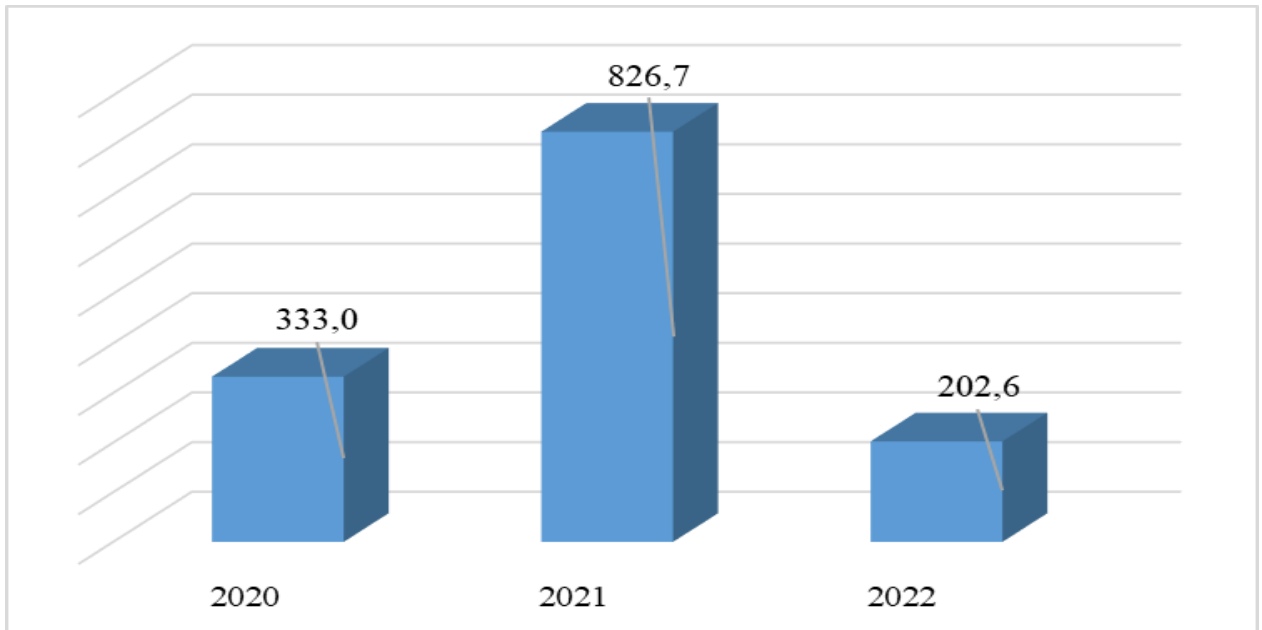

Рис. 2.4. Динаміка чистого прибутку АТ «Акцент-Банк» в 2020-2022 роках

Джерело: побудовано за даними фінансової звітності АТ «Акцент-Банк».

Позитивний вплив на прибутковість АТ «Акцент-Банк» (А-банку) в сучасних умовах, в тому числі під час воєнного стану в Україні, може бути обумовлений декількома ключовими факторами:

1. **Раціональна організаційна структура.** Ефективна організаційна структура дозволяє банку оптимізувати внутрішні процеси, скорочувати непродуктивні витрати, підвищувати ефективність управління ризиками і покращувати якість обслуговування клієнтів.

2. **Кадровий потенціал.** Висококваліфікований та мотивований персонал є ключем до надання якісних банківських послуг, розвитку нових

продуктів і ефективного взаємодії з клієнтами.

3. Висока якість менеджменту. Ефективне управління банком, включаючи стратегічне планування, управління ризиками та інноваційний підхід до ведення бізнесу, сприяє зростанню прибутковості.

4. Маркетингова активність на ринку. Активні маркетингові стратегії та просування банківських продуктів і послуг допомагають залучати нових клієнтів і збільшувати частку ринку.

5. Мотивація праці банківського персоналу. Мотивація та задоволеність персоналу впливають на ефективність його роботи та якість обслуговування клієнтів, що, в свою чергу, позитивно позначається на прибутковості банку.

У воєнних умовах банк також змушений адаптуватися до нових викликів, зокрема бути уважнішим до потреб кожного клієнта та конкурентних умов на ринку кредитів і депозитів. Це вимагає гнучкості в ціноутворенні та підходах до формування чистого доходу, а також забезпечення стабільності та надійності в умовах збільшення фінансових ризиків.

2.3. Аналітична оцінка кредитного ризику банку АТ «Акцент-банк» за 2020-2022 рр.

Оцінюючи результативність кредитних операцій у банку «А-банк», потрібно розуміти, що ці операції є найбільш прибутковими у банківській сфері. Проте високий рівень їх доходності завжди супроводжується високим рівнем ризику. Це вимагає докладного вивчення та регулювання на всіх рівнях банківської діяльності.

Кредитний ризик є основним елементом загального банківського ризику та є ключовим в банківських процесах, пов'язаних з активними операціями з юридичними та фізичними особами, а також з операціями на

міжбанківському ринку.

Структура кредитного портфеля АТ «Акцент-Банк» у 2020-2022 роках представлена у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Склад та структуру кредитного портфеля АТ «Акцент-Банк» в 2020-2022 роках

Показники	Разом			зокрема:					
				в національній валюті			в іноземній валюті		
	2020 р.	2021р.	2022р.	2020р.	2021р.	2022р.	2020р.	2021р.	2022 р.
Кредити та заборгованість клієнтів, млн грн, зокрема:	7190,5	9501,5	6221,0	6455,6	8601,7	5110,8	734,9	899,8	1110,2
кредити та заборгованість юридичних осіб	1026,0	1648,0	1407,8	301,0	754,4	300,4	725,0	893,6	1107,4
кредити та заборгованість фізичних осіб	6164,5	7853,5	4813,2	6154,6	7847,3	4810,4	9,9	6,2	2,8
Кредити та заборгованість клієнтів, %, зокрема:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
кредити та заборгованість юридичних осіб	14,3	17,3	22,6	4,7	8,8	5,9	98,7	99,3	99,7
кредити та заборгованість фізичних осіб	85,7	82,7	77,4	95,3	91,2	94,1	1,3	0,7	0,3

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності АТ «Акцент-Банк».

З таблиці видно, що кредити та заборгованість фізичних осіб переважають у структурі цього портфеля. Наприклад, у 2022 році їх обсяг становив 4 млрд 83,2 млн грн, що складало 77,4% від загальної структури кредитного портфеля. Порівняно з 2021 роком, обсяг цих кредитів зменшився на 3 млрд 40,3 млн грн або на 38,7%, а порівняно з 2020 роком – на 1 млрд 351,3 млн грн або 21,9%. У 2022 році кредити та заборгованість юридичних осіб складають 22,6% структури кредитного портфеля АТ «Акцент -Банк»,

що становить 1 млрд 407,8 млн грн. Також спостерігається зменшення обсягів кредитування юридичних осіб на 240,2 млн грн, або 14,6% у порівнянні з 2021 роком. 2021 рік був найсприятливішим для розвитку кредитної діяльності АТ «Акцент-Банк», коли кредитний портфель досяг найбільших показників.

Аналізуючи кредитний портфель за валютами, можна відзначити, що банк надає кредити фізичним особам переважно в національній валюті, тоді як юридичні особи мають кредити та заборгованість у іноземній валюті. Деталізація кредитного портфеля фізичних осіб наведена у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Кредитний портфель фізичних осіб АТ «Акцент-Банк» в 2020-2022 роках

Показник	Роки, млн. грн			Структура, %		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022
Кредити фізичним особам, всього, зокрема:	6164,5	7853,5	4813,2	100	100	100
кредитні картки	3507,7	4509,8	3104,1	56,9	57,4	64,5
споживчі кредити	2126,5	2645,2	1063,7	34,5	33,7	22,1
автокредитування	296,2	203,2	129,4	4,8	2,6	2,7
фінансовий лізинг	194,4	433,4	266,9	3,2	5,5	5,5
іпотечне кредитування	14,6	10,6	5,5	0,2	0,1	0,1
інші кредити	25,1	51,3	243,6	0,4	0,7	5,1

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності АТ «Акцент-Банк».

Основними напрямками кредитування фізичних осіб у 2020-2022 роках є кредитні картки та споживчі кредити. У 2022 році АТ «Акцент-Банк» відкрив кредитних карток на загальну суму 3 млрд 104,1 млн грн, що становить 64,5% кредитного портфеля фізичних осіб. Варто відзначити, що, хоча обсяг кредитування по кредитних картках зменшився на 1 млрд 405,7 млн грн порівняно з 2021 роком, в структурі це становить лише 7,1% приросту.

Другим за обсягами є споживче кредитування фізичних осіб. У 2022 році обсяг виданих споживчих кредитів клієнтам АТ «Акцент-Банк» становив 3 млрд 104,1 млн грн, що менше на 1 млрд 581,5 млн грн порівняно з 2021 роком. У структурі кредитного портфеля фізичних осіб споживче кредитування складало 22,1% у 2022 році, що в порівнянні з 33,7% у 2021 році.

Клієнти АТ «Акцент-Банк» також виявляли попит на послуги фінансового лізингу (3,2%-5,5%) та автокредитування (4,8%-2,7%) протягом досліджуваного періоду, але попит на іпотечне кредитування та інші види кредитів банку був менший (в різні періоди від 0,1% до 5,1%).

На кінець 2022 року зобов'язання з надання кредитів у АТ «Акцент-Банк» склали 4 млрд 966,1 млн грн за кредитами стандарт – 1-6 рівня ризиковості та 8,5 млн грн за кредитами 7-9 рівня ризиковості. Для відшкодування можливих втрат банк сформував резерви загальним обсягом 9 млн грн (практично під зобов'язання підвищеного рівня ризиковості).

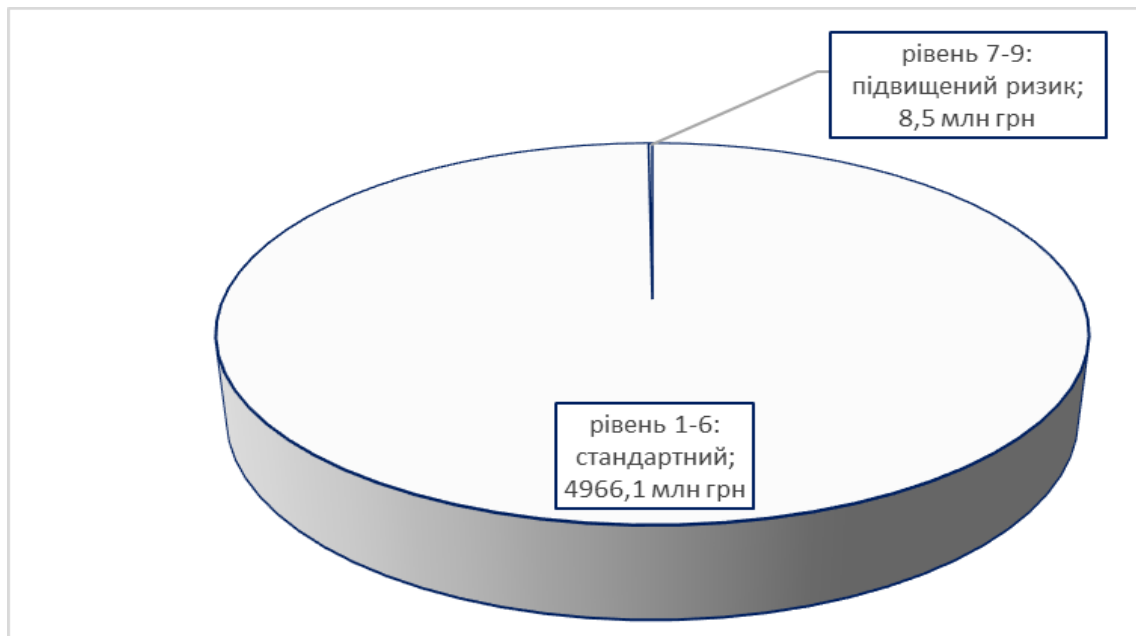

Рис. 2.5. Зобов'язання з надання кредитів по АТ «Акцент-Банк» в 2022 році.

Джерело: побудовано за даними фінансової звітності АТ «Акцент-Банк».

Повномасштабне вторгнення російських військ в Україну змінило

тенденцію до поступового зменшення частки непрацюючих кредитів (NPL), яке тривало з 2018 року, за даними Національного банку України (НБУ). Станом на початок 2023 року обсяг непрацюючих кредитів у АТ «Акцент-Банк» становив 3899 млн грн.

Згідно з офіційними даними НБУ, в період 2020-2022 років АТ «Акцент-Банк» дотримувалося всіх нормативів кредитного ризику, що свідчить про помірний рівень кредитного ризику. Цей рівень не створює значних загроз банку і перебуває під контролем як НБУ, так і самого банку (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Нормативи кредитного ризику АТ «Акцент-Банк» в 2020-2022 роках

Норматив		2020	2021	2022
Н7	Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (не більше 25 %)	15,61	12,43	16,05
Н8	Норматив великих кредитних ризиків (не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу)	40,3	23,48	42,34
Н9	Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (не більше 25 %)	0,17	0,31	0,16

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності АТ «Акцент-Банк».

Таким чином, для ефективного управління кредитним АТ «Акцент-Банк» має постійно здійснювати ефективний контроль над кредитними ризиками, проводити об'єктивну оцінку та забезпечувати можливості вчасного виявлення їх появи, мінімізацію збитків від кредитної діяльності та збереження фінансової стійкості та стабільності банку.

РОЗДІЛ 3.

ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ БАНКУ

3.1. Сучасні проблеми функціонування банківської системи України

Українська банківська система пройшла шлях від відновлення після періоду пострадянської трансформації до адаптації відповідно глобальних стандартів і викликів сучасного світу. Останні зміни в банківському секторі країни визначають його поточний стан, і вони включають вплив цифрових технологій на функціонування банківської системи. У контексті України, зокрема під час військового стану, цифровізація набуває ще більшої важливості. В умовах військового стану діяльність банків може бути обмежена через фізичний доступ до відділень, необхідність евакуації персоналу та інші непередбачені обставини. Тут цифрові платформи виконують ключову роль у забезпеченні неперервності банківської діяльності. Завдяки онлайн-сервісам і мобільному банкінгу клієнти можуть здійснювати операції незалежно від фізичного стану інфраструктури. Сьогодні, внаслідок військового стану, існує значна кількість загроз, які слід уважно враховувати (таблиця 3.1).

Цифровізація грає важливу роль у забезпеченні безпеки операцій у банківській системі, особливо в умовах військових дій. Використання передових технологій, таких як шифрування даних і блокчейн, може значно знизити ризик злому та шахрайства. Це особливо важливо, оскільки військові конфлікти можуть збільшити загрози у цьому напрямку.

З іншого боку, надійна цифрова комунікація дозволяє банкам швидко інформувати клієнтів про будь-які надзвичайні обставини, зміни в роботі або обмеження, пов'язані з військовим станом. Це допомагає уникнути паніки

серед населення та підтримує довіру до банківської системи.

Таблиця 3.1

**Згрупований перелік загроз функціонування банківської системи
України [43].**

Групи загроз	Сутність і характеристика
Довіра до банківської системи	Військовий стан може викликати паніку серед населення, в результаті чого багато людей почнуть активно виводити свої заощадження з банків
Зовнішнє середовище	Висока динамічність зовнішнього середовища, включаючи економічні санкції, переривання торгівлі та інвестицій, може викликати економічну нестабільність, що погіршить якість активів банків та призведе до збільшення прострочених кредитів
Регулятивні обмеження	У відповідь на військовий стан уряд може вводити різноманітні обмеження, включаючи контроль за рухом капіталу, заморожування активів або обмеження на виведення коштів, що складає додатковий тиск на банківську систему
Валютний ризик	Військові конфлікти часто викликають нестабільність національної валюти, що може призвести до великих втрат для банків, які мають значущі валютні позиції

Впровадження цифрових технологій в банківську систему України в умовах військового стану не лише сприяє збереженню стабільності діяльності, але й сприяє підвищенню довіри та захисту інтересів клієнтів. У таких умовах завданням центрального банку, як Національного банку України (НБУ), є забезпечення максимальної стабільності, захист інтересів

вкладників та забезпечення неперервності фінансових послуг для населення та бізнесу.

Надзвичайно важливою є розробка та впровадження ключових заходів зі стабілізації банківської системи в умовах війни. Ці заходи можуть бути представлені у вигляді детальних планів дій, що включають у себе моніторинг та аналіз ризиків, вдосконалення систем безпеки та захисту даних, регулярне навчання персоналу щодо кібербезпеки та планування для реагування на надзвичайні ситуації.

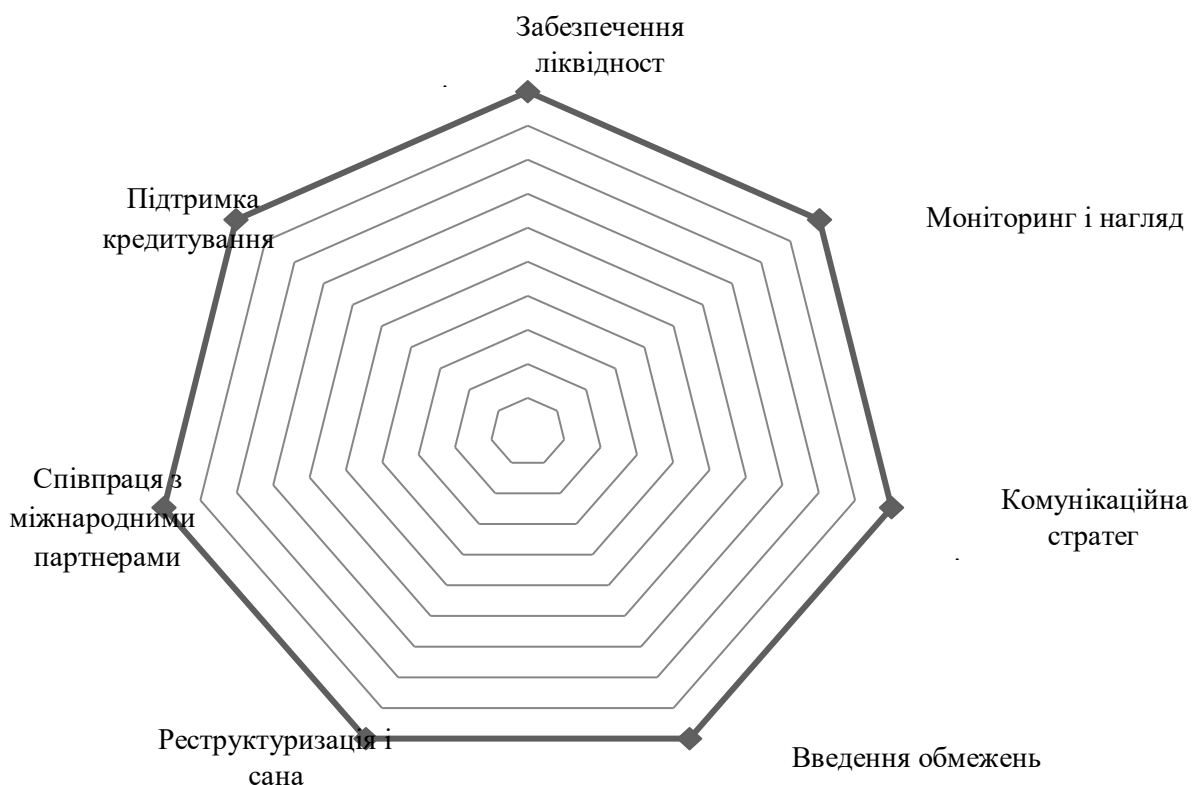

Рис. 3.1. Ключові заходи, які повинен вчинити центральний банк у вигляді НБУ щодо стабілізації банківської системи в умовах війни [47].

Стимулювання банків до продовження кредитування реального сектору економіки, зокрема ключових галузей і секторів, є одним із стратегічних завдань Національного банку України (НБУ) в умовах військового конфлікту. Для цього НБУ має забезпечити достатню ліквідність для банків, які можуть стикатися з масовими виведеннями коштів. Це може означати

запуск спеціалізованих механізмів ліквідності або надання кредитів екстреної допомоги.

У військових умовах роль НБУ як центрального регулятора та «банку банків» стає особливо важливою. Від ефективного керівництва, оперативності рішень та високої компетентності співробітників НБУ залежить стабільність фінансової системи країни в непередбачуваних умовах.

Банківська система України розвивається в напрямку стабільності та росту, з особливим акцентом на інновації та адаптацію до глобальних трендів. Зусилля НБУ у забезпеченні прозорості, фінансової стабільності та захисту прав споживачів є фундаментом для подальшого розвитку банківського сектора.

Проте необхідно пам'ятати, що успіх банківської системи значною мірою залежить від її здатності адаптуватися до швидкозмінюваних умов, що визначаються глобальною економічною динамікою та внутрішніми факторами. Тільки такий підхід дозволить зберегти стабільність та ефективність фінансової системи в умовах нестабільності.

Цифрові технології, зокрема blockchain і інші системи, можуть бути використані для забезпечення фінансової стабільності як альтернатива. Вони дозволяють проводити розрахунки без перебоїв і зменшують залежність від традиційних банківських систем. Проте впровадження цих технологій в умовах війни вимагає спільних зусиль державних і фінансових установ, включаючи активну участь Національного Банку України. Також, важливо надавати психологічну підтримку населенню, оскільки це впливає на довіру до банківської системи та загальну фінансову стабільність. Перспективи розвитку банківської системи мають бути спрямовані на підвищення її ефективності, адаптованість до змін зовнішнього середовища і покращення обслуговування клієнтів.

3.2. Мінімізація кредитного ризику як інструмент забезпечення

безпеки банку

Кредитування виробництва та кінцевих споживачів є головною економічною функцією банківської системи. Операції комерційних банків у сфері кредитування фізичних та юридичних осіб є основою їх активної діяльності, оскільки успішне здійснення цих операцій призводить до отримання основних доходів і сприяє підвищенню надійності та стійкості таких банків. На відміну від цього, невдачі в кредитуванні можуть призвести до банкрутства та розорення кредитних установ [48].

У банківській системі продовжує скорочуватися кількість установ. Багато банків, які втратили ліцензії, мали значний вплив на різні сегменти кредитного ринку. Криза більшості комерційних банків спостерігалася у зростанні простроченої заборгованості по кредитах і була результатом серйозних порушень у управлінні різними видами банківських ризиків (наприклад, ліквідності, кредитних, процентних, валютних, фондових тощо).

Кредитні операції комерційних банків є одним з найважливіших видів їх діяльності. У фінансовому секторі кредитування залишається найприбутковішою статтею активів кредитних установ, але разом з тим є й найбільш ризикованою. Кредитний ризик є основним видом банківського ризику, оскільки він передбачає можливість невиконання кредитних зобов'язань перед кредитором третьою стороною. Такий ризик існує як при позичкових операціях, які відображаються на балансі, так і в порівнянні до них операціях, які можуть мати забалансовий характер.

Управління ризиком і управління загалом в економічній системі тісно пов'язані. Перше може бути джерелом другого. Управління ризиком – це процес виявлення рівня невизначеності, прийняття та реалізації рішень для запобігання або зменшення негативного впливу випадкових факторів на процеси і результати управління, забезпечуючи високий рівень підприємницького доходу [34].

Управління кредитним ризиком в банку – це систематичний вплив на

кредитний ризик з метою зниження показників кредитного банку та підтримки їх на прийнятному рівні. Оцінюючи кредитоспроможність, банки часто стикаються з недостатньою інформацією про фінансовий стан позичальників, а також з важкістю виявлення недостовірної інформації про них, що може бути наслідком умисного спотворення даних. Крім того, банки недостатньо володіють інформацією про кредитну історію позичальників та їх діяльність у зв'язку з іншими кредитними організаціями. Не вистачає також аналізу можливих сценаріїв розвитку ситуацій та ефективних моделей поведінки банку при виникненні несприятливих подій, що призводить до недооцінки наслідків кредитування та зниження його ефективності.

Великою проблемою є не лише відсутність у вітчизняних банках ефективних методик оцінки ймовірності дефолту, але й нерозуміння керівництвом банку важливості такої оцінки через недостатню інформацію від позичальників.

Для внутрішнього рейтингу позичальника необхідно враховувати як фінансові дані, що надходять з бухгалтерської, статистичної, управлінської звітності клієнтів та інших джерел, так і нефінансову інформацію: інформація про акціонерів, менеджмент, стан галузей та регіонів, вплив держави на діяльність клієнтів банку.

Таким чином, рейтингова система повинна бути гнучкою і об'єктивною, щоб враховувати не лише цифрові показники, а й якісну інформацію про бізнес позичальника.

Використання внутрішніх кредитних рейтингів дозволяє впровадити формалізовану оцінку кредитного ризику на всіх етапах кредитування – від аналізу кредитної заявки до моніторингу кредиту.

Кредитний ризик полягає в можливості збитків для банку через невиконання або несвоєчасне виконання боржником фінансових зобов'язань. Концентрація кредитного ризику може виникати при наданні великих кредитів одному позичальникові, належності боржників до певної галузі або регіону, а також внаслідок інших економічних факторів.

Мінімізація кредитного ризику в межах економічної безпеки вимагає складання детального «досьє» щодо юридичної особи – можливого позичальника, а також аналізу «портрету» окремих громадян у сфері роздрібного кредитування. Це одне з ключових завдань управління ризиками комерційного банку, особливо в організаційному аспекті. Управління ризиками включає в себе систему взаємопов'язаних процесів, які об'єднуються в єдину технологію (рис. 3.2).

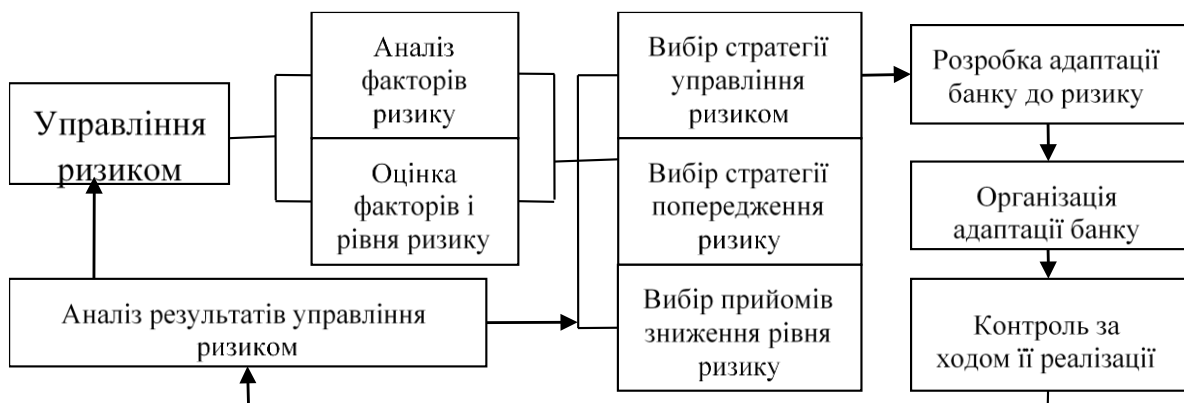

Рис. 3.2. Організація управління ризиком комерційного банку [46].

Масштабна кількість ризикових чинників негативно впливає на функціонування кредитних установ, тому управління ризиками стає ключовим аспектом забезпечення економічної стійкості банків. Для ефективного управління ризиками необхідні значні організаційні зусилля та затрати часу та ресурсів. Важливим етапом є оцінка ринкової вартості кредитного портфеля, оскільки це дозволяє ідентифікувати конкретні ризики, які потребують управління.

Термін та розмір резерву на можливі втрати від грошових позик визначають ринкову вартість кредитного портфеля, що є ключовим чинником витрат для банку. Чим менше термін кредиту та розмір резерву, тим легше управляти кредитними ризиками банку. Якість кредитного портфеля визначає стабільність банку і має велике значення для його майбутнього. Тому постійна розробка та вдосконалення методології управління кредитними ризиками є важливою для банківської практики.

Кредитний ризик є основним ризиком у банківській сфері, який включає у себе ризики неповернення позичальником кредиту та відсотків, прострочення платежів, забезпечення кредиту тощо. Ризик неповернення кредиту становить загрозу невиконанням позичальником умов кредитної угоди, що включає повернення боргу та відсотків в узгоджені строки.

Ризик прострочення платежів стосується можливості затримки у відшкодуванні кредиту та виплаті відсотків, що може призвести до зменшення ліквідних активів банку. Цей ризик може перетворитися в ризик неповернення кредиту.

Ризик забезпечення кредиту розглядається тільки у випадку, якщо виникає ризик неповернення кредиту. Його суть полягає у тому, що дохід від реалізації забезпечення кредиту, наданого банком, може бути недостатнім для повного задоволення боргових зобов'язань перед банком.

Ризик кредитоспроможності позичальника передбачає, що позичальник може не мати можливості виконати свої фінансові зобов'язання перед кредиторами взагалі. Цей ризик існує незалежно від відносин з банком і є наслідком ділового ризику та ризику структури капіталу. Діловий ризик охоплює всі можливі ризики, пов'язані з функціонуванням підприємств, але відрізняється від інших ризиків тим, що його впливають некеровані зовнішні фактори, зокрема розвиток галузі та кон'юнктура [28].

Величину і характер ризику в значній мірі визначають інвестиційні програми та виробнича діяльність підприємства.

Ризик структури капіталу пов'язаний зі структурою пасивів і може посилити діловий ризик. Коли банк надає кредит, це підвищує загальний ризик підприємства, оскільки використання позикових коштів може змінювати рентабельність капіталу підприємства через фінансовий важіль, що може призводити як до позитивних, так і до негативних змін у виходах.

Також існує валютний, процентний і інфляційний ризики, які впливають на величину кредитного ризику. У нестабільних економічних умовах вони можуть стати вирішальними для банку та його клієнтів.

Валютний ризик виникає внаслідок змін валютних курсів і може призвести до втрат через операції в іноземній валюті.

Процентний ризик полягає в можливості зменшення банківського прибутку через зниження процентної маржі.

Інфляційний ризик - це можливість втрати реальної вартості активів через зростання цін при збереженні чи навіть зростанні їх номінальної вартості через інфляцію.

Показники якості управління кредитним ризиком включають:

1. Показник кредитної політики. Сюди входить оцінка внутрішніх документів, що визначають правила та процедури кредитування, у тому числі процес розгляду заявок, правила кредитування, умови класифікації позик та утворення резерву.

2. Показник організаційної структури та кваліфікації працівників кредитної організації. Це оцінка структури та рівня кваліфікації персоналу, що відповідає за управління кредитним ризиком.

3. Показник операцій по кредитуванню. Це процеси, пов'язані з видачею, моніторингом та виконанням кредитів.

4. Показник спостереження за виданими позиками. Це оцінка моніторингу та контролю за ризиковими кредитами.

5. Показник роботи з проблемними та безнадійними позиками. На основі цього показника оцінюється ефективність заходів щодо врегулювання проблемних позик і мінімізації збитків від безнадійних позик.

6. Показник управління кредитним ризиком за балансовими активами: це оцінка співвідношення кредитного ризику до активів, які є об'єктом ризику для банку [50].

Кредитна політика включає такі аспекти, як цілі кредитування, процедури прийняття рішень щодо кредитів, вимоги до позичальників та управління ризиками, що сприяє ефективному управлінню кредитним портфелем і зменшенню ризиків.

Показник організаційної структури та кваліфікації працівників

кредитної організації оцінює ефективність організаційної структури управління кредитним ризиком, включаючи розподіл функцій між підрозділами кредитної організації.

Кредитний аналіз визначає фінансовий стан позичальника та його класифікацію за внутрішніми методиками. Також цей підрозділ веде поточну роботу з позичальниками та аналізує фінансове становище застави застрахованої страховою компанією.

Управління резервом на можливі втрати визначає резерв для можливих втрат по позиках.

Аналіз ризиків розробляє внутрішні нормативні документи, форми звітності, методики оцінки кредитних рейтингів та якості забезпечення.

Моніторинг операцій по кредитуванню аналізує проведені операції та ідентифікує фактори, що впливають на кредитний ризик.

Для успішного аналізу кредитного ризику потрібна повна та достовірна інформація про потенційного позичальника. Тому кредитні організації мають списки документів, які запитуються від потенційних позичальників на етапі розгляду заявки на кредит.

Показник спостереження за виданими позиками оцінює роботу кредитної організації у моніторингу виданих позичок. Це включає відстеження умов і показників, які можуть погіршити фінансове становище позичальника і якість обслуговування боргу, що створює загрозу неповернення позички.

Моніторинг виданих позичок включає такі аспекти:

1. Аналіз фінансової звітності позичальника. На цьому етапі оцінюється фінансовий стан позичальника на основі його фінансової звітності.

2. Перевірка діяльності на місці. На цьому етапі відбувається оцінка діяльності позичальника на місці, щоб переконатися у відповідності даних, наданих у фінансових звітах, реальному становищу справ.

Моніторинг може бути більш деталізованим, якщо ризик за позикою

зростає. Наприклад:

- запит фінансової звітності інтервалами частіше.
- отримання додаткової інформації про діяльність позичальника.
- оцінка ризиків позичальника з виходом на місце.
- отримання інформації з альтернативних джерел.

Деякі ознаки, що вказують на можливе погіршення якості позики, включають:

- зростання зобов'язань позичальника відносно його капіталу.
- зниження прибутку та рентабельності позичальника.
- погіршення ліквідності позичальника.
- різке збільшення масштабів діяльності позичальника.
- висока текучість персоналу.
- ризикові інвестиційні проекти позичальника.
- негативні зміни в галузі, в якій діє позичальник.
- проблеми з поданням фінансової інформації або небажання співпрацювати з кредитором.

- часта зміна керівництва позичальника.

Ці показники допомагають кредитній організації вчасно виявляти можливі ризики та вживати відповідних заходів для їх управління.

Робота з проблемними та безнадійними позиками є важливим аспектом управління кредитним портфелем кредитної організації. Основні завдання цього процесу включають:

1. Виявлення фінансових проблем позичальника. Це включає аналіз фінансової звітності позичальника, де оцінюються його платоспроможність та здатність відшкодувати заборгованість.
2. Визначення проблемних та безнадійних позик. Основна мета полягає у виявленні позик, які мають підвищений ризик неповернення і вимагають особливої уваги та заходів зі сторони банку.
3. Проведення перевірок та моніторингу. Це означає систематичне відслідковування фінансового стану позичальника після видання позики. Це

може включати аналіз фінансових звітів, відвідування підприємства, спілкування з управлінням та інші дії для виявлення будь-яких ознак проблем.

4. Прийняття заходів у разі проблем. Якщо виявляються проблеми з погашенням позики, банк повинен приймати відповідні заходи, такі як переговори щодо реструктуризації, стягнення заборгованості, укладення угод про розстрочку або прийняття інших фінансових рішень [49].

Успішна робота з проблемними позиками потребує великої уваги до деталей, професіоналізму та ефективності у вирішенні фінансових труднощів позичальників. Також важливо, щоб були чітко визначені процедури та політики банку щодо управління проблемними позиками для забезпечення ефективності та відповідності законодавству.

Основними принципами ефективного управління кредитним ризиком у АТ «Акцент-Банк» повинні бути:

1. Принцип стратегічної спрямованості: управління кредитним ризиком повинне відповідати стратегічним інтересам банку.

2. Принцип ефективності та системної оцінки: передбачає ґрунтовне виявлення, оцінку, запобігання і мінімізацію можливих кредитних ризиків на основі чіткого алгоритму дій.

3. Принцип адаптивності й гнучкості: передбачає можливість пристосування до швидких змін, викликів та загроз кредитному ринку.

4. Принцип відповідності до критеріїв кредитування: передбачає розробку певної системи критеріїв платоспроможності для позичальників та об'єктивне їх дотримання.

5. Принцип сумісності: система оцінки кредитного ризику повинна відповідати сутності та складності окремої кредитної операції.

6. Принцип незалежності та неперервності оцінки: передбачає об'єктивність оцінки в поєднанні з систематичним контролем за кредитними ризиками кожної окремої операції.

Світовий досвід мінімізації або уникнення кредитного ризику акцентує

увагу на наступних аспектах:

- ретельна перевірка кредитної історії нового клієнта.
- побудова довгострокових і надійних відносин з клієнтом.
- встановлення кредитних лімітів з урахуванням фінансової історії

позичальника, ліквідності бізнесу та інших факторів.

- чіткість умов кредитування за договорами.
- страхування кредитних ризиків.
- використання факторингу.
- розробка стандартного процесу обробки прострочених рахунків.

Основні заходи, які необхідно впровадити з урахуванням світового досвіду, включають постійне оновлення нормативно-правової бази діяльності банківської системи України. Також важливо впроваджувати гнучку та адаптивну кредитну політику, яка б враховувала зміни кон'юнктури ринку. Належна увага має бути приділена також створенню єдиної інформаційної бази для оцінки платоспроможності позичальників та реалізації ефективної кадрової політики в банку. Важливим є також забезпечення незалежної, неперервної та системної оцінки кредитних ризиків для забезпечення належного рівня фінансової стабільності банку. Щодо заходів захисту від кредитних ризиків, банки мають використовувати різноманітні підходи, такі як диверсифікація, лімітування, страхування та розподіл ризиків, щоб знизити вплив кредитних ризиків на фінансову стійкість банку. Такі заходи спрямовані на покращення кредитної діяльності та забезпечення функціонування банку на високому рівні ефективності.

ВИСНОВКИ

У ході нашого дослідження, яке базувалося на матеріалах АТ «Акцент-Банк», були виявлені та проаналізовані різні аспекти ідентифікації, класифікації та методичні підходи до оцінки кредитного ризику банку. Виявилось, що банківська діяльність пов'язана з різними видами фінансових ризиків, зокрема кредитним, ринковим та ризиком ліквідності, які виникають під час проведення основних операцій кредитної установи.

Національний банк України, виступаючи регулятором, визначає кредитний ризик як розмір очікуваних втрат або збитків за активом через дефолт боржника або контрагента. В наукових дослідженнях виділяються три групи причин кредитних ризиків банків: зовнішні, внутрішньобанківські та притаманні діяльності позичальника, що дозволяє комплексно характеризувати ризики та оцінювати їх вплив на кінцеві результати кредитних операцій.

Кредитний ризик має свої особливості, включаючи подвійний характер, який дозволяє розглядати його як ризик окремої кредитної операції та ризик кредитного портфеля. Класифікація кредитного ризику є ключовим аспектом, оскільки вона дозволяє всебічно оцінити ризик і розробити ефективні заходи для його управління.

Головним фактором успішного розвитку банківських установ у будь-яких умовах є ефективна система управління фінансовими ризиками. Ця система включає етапи ідентифікації, оцінки, планування та зниження ризиків відповідно до відповідальних центрів, що передбачає відповідні зміни в обліковій політиці та корпоративному управлінні банку.

Такі зміни можуть призвести не лише до зменшення кредитних ризиків, але й до оптимізації продуктового портфеля банку та підвищення його прибутковості. Аналізуючи розвиток банківської системи України в останні роки, можна зазначити низхідну траєкторію, що включає зменшення кількості банків, консолідацію активів і капіталу.

Навіть у період війни банки продовжували надавати кредити, але це мало свої особливості. Попит на кредитні ресурси знизився, і лише деякі підприємства та галузі продовжували отримувати фінансування, зокрема, сільське господарство. У 2022 році корпоративні кредити у гривні зросли в платоспроможних банках, але знизилися в доларовому еквіваленті. Державні банки, зокрема ПриватБанк, активно збільшували свій корпоративний кредитний портфель, переважно за рахунок сільського господарства та державних корпорацій.

Протягом 2020-2022 років банківські установи України дотримувалися всіх нормативів, що свідчить про помірний рівень кредитного ризику, який не становить загрози для банківської системи і перебуває під контролем як Національного банку України, так і самих банків.

АТ «Акцент-Банк» входить до переліку системно важливих банків. Основні види його діяльності включають відкриття і ведення рахунків клієнтів у національній та іноземній валютах, розрахунково-касове обслуговування, залучення депозитів, кредитування та надання гарантій, операції з цінними паперами та іноземною валютою. За період 2020-2022 років активи, зобов'язання та капітал банку демонстрували позитивну тенденцію до зростання. У 2022 році банк зареєстрував прибуток у розмірі 202,6 млн грн, що є меншим порівняно з попереднім роком на 624,1 млн грн.

Оцінюючи кредитні операції АТ «Акцент-Банк», варто відзначити, що кредити та заборгованість фізичних осіб становлять більшість його кредитного портфеля, в той час як юридичні особи складають меншу частку. Основними напрямками кредитування фізичних осіб є кредитні картки та споживчі кредити, а у кредитування юридичних осіб спостерігається скорочення обсягів. На кінець 2022 року обсяги кредитів стандартного рівня ризиковості становили 4 млрд 966,1 млн грн, а резерви на відшкодування можливих втрат склали 900 млн грн.

У 2020-2022 роках було збережено всі нормативи кредитного ризику, що свідчить про помірний рівень ризику, який не становить значної загрози

для банку і перебуває під контролем як самого банку, так і регулятора.

Отже, для ефективного управління кредитним ризиком АТ «Акцент-Банк» рекомендується здійснювати постійний контроль за кредитними ризиками, забезпечувати об'єктивну оцінку та вчасне попередження їх появи, мінімізувати збитки від кредитної діяльності та забезпечувати фінансову стійкість та стабільність банку. Основними принципами такого управління мають бути стратегічна спрямованість, ефективна та системна оцінка, адаптивність та гнучкість, відповідність критеріям кредитування, сумісність, незалежність та неперервність оцінки, а також систематичний контроль за кредитними ризиками кожної операції.

Світовий досвід показує, що для мінімізації або повного уникнення кредитного ризику важливо проводити ретельну перевірку кредитної історії кожного нового клієнта, будувати довгострокові та надійні відносини з клієнтом, встановлювати кредитні ліміти, чітко визначати умови кредитування у договорах, страхувати кредитні ризики та використовувати факторинг.

Для успішної реалізації запропонованих підходів на основі світового досвіду управління кредитним ризиком в банківській системі України потрібно постійно та ретельно вдосконалювати нормативно-правову базу. Також важливо впроваджувати гнучку та адаптивну кредитну політику як на загальному рівні країни, так і на рівні окремих банків, а також створити єдину інформаційну базу для оцінки платоспроможності позичальників.

Крім того, необхідно активно розробляти та впроваджувати ефективну кадрову політику, щоб забезпечити належний рівень кваліфікації персоналу банку. Важливим аспектом є також забезпечення незалежної, безперервної та системної оцінки кредитних ризиків з метою збереження фінансової стабільності банку.

Щоб знизити кредитні ризики, банки повинні використовувати різноманітні заходи захисту, такі як диверсифікація, лімітування, страхування та розподіл ризиків. Ці заходи сприятимуть створенню

належних умов для ефективної роботи банківської установи шляхом чіткої регламентації методики управління кредитним ризиком і раціонального використання кредитних ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аврамчук Л. А., Костюк К. Т. Вплив кредитної політики на якість кредитного портфеля банківських установ. *Scientific Collection «InterConf+»*. 2022. №27 (133). С. 101-107.
2. Антипенко Н.В., Мельничук О.П. Аналіз функціонування банківської системи України під час повномасштабної війни. *Фінанси, облік та оподаткування: теорія і практика: матеріали XIII міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.* (м. Київ, 24 листопада 2022 р.). Київ, 2022. С.56-58.
3. Артем'єва І. О., Бондарчук І. С., Мельничук І. О. Кредит, як інструмент економічних взаємовідносин підприємств та комерційних банків. *Економічні горизонти*. 2022. № 4(22). С. 67-78.
4. Бартош О. М. Проблеми підвищення ефективності кредитних операцій банків. *Фінанси, банківська система та страхування: стан, проблеми та перспективи розвитку в кризовій економіці України: матеріали міжнар. наук.практ. конф.* (м. Дніпро, 02-03 березня 2020 р.). Дніпро, 2020. С. 39-41.
5. Бобиль В.В. Ідентифікація, оцінка, планування та зниження фінансових ризиків за центрами відповідальності банку. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2016. № 13. с. 121-129.
6. Боднар О.А., Тішечкіна К.В., Іваненко Г.Ю. Управління та засоби мінімізації кредитного ризику банку. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Econ.* 2019. Вип. 15. С. 21-26.
7. Бондарчук М. К., Алексєєв І. В., Кльоба Л. Г. Банківська система : навч. посіб. Львів : Ліга-Прес, 2017. 246 с
8. Вицина С. О. Сутність фінансового стану банку та методи його оцінки. *Участь молоді у розбудові агропромислового комплексу України: матеріали студентської наук.-теоретичної конф.* (м. Миколаїв, 24-26 березня

2021 р.). Миколаїв, 2021. С. 99-100.

9. Владика Ю. П., Охріменко В. В. Особливості формування кредитного портфеля комерційного банку. *Фінанси: теорія і практика*: матеріали XII міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Київ, 17 грудня 2021р.). Київ, 2021. С.181-182.

10. Вовчак О.Д., Онуфрієнко М.П. Поняття кредитного ризику в банківській системі України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 8. С. 171-174.

11. Волкова В.В., Власенко О.С. Підвищення якості кредитного портфеля як чинник мінімізації кредитного ризику банку. *Економіка і організація управління*. 2021. Вип. 2, № 42. С. 76-82.

12. Гаврилко Т.О., Скрипник К. О. Якість банківських продуктів: чинники впливу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2021. Вип. 36. С. 51-57.

13. Гаврилко Т.О., Бірюк В.С. Банківський сектор України у період воєнного стану. *Інфраструктура ринку*. 2023. Вип. 71. С. 222-229.

14. Гаврилко Т.О., Науменко В.С. Банківське кредитування в Україні: стан і перспективи розвитку. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 31. С. 152-156.

15. Гаряга Л. О. Кредитний ризик: ідентифікація, класифікація та методи оцінки. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць*. Суми: УАБС НБУ. 2016. Т.17. С. 318-329.

16. Гладинець Н.Ю., Хланта С.П. Кредитний ризик комерційних банків та методи його мінімізації. *Економіка та суспільство : електронний науковий фаховий журнал*. Мукачеве. 2017. № 13. С. 1060-1064.

17. Господарський кодекс України від 16.01.2003 №436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

18. Грудзевич У. Я., Дребот Н.П. Аналіз ліквідності та прибутковості банківської системи України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск № 48. URL:

<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2277>

19. Дзюблюк О. В., Прийдун Л.М Кредитний ризик і ефективність діяльності банку : монографія. Тернопіль : ФОП Паляниця В. А., 2015. 295 с.
20. Затворницький К. С. Управління ризиками кредитного портфеля банку: теорія і практика. Вісник Університету банківської справи. 2019. № 1 (34). С. 70-77.
21. Інтегрована система управління ризиками банку : монографія / Н.П. Шульга, В.І. Міщенко, Л.Л. Анісімова та ін. ; за заг. ред. Н.П. Шульги. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 440 с.
22. Коваленко В.В. Нові нормативи ліквідності в системі ризик-орієнтованого нагляду за діяльністю банків України. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. 2020. URL: <http://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/17>.
23. Корват О.В., Шаповалова А.Ю. Управління валютним ризиком банку: якісний аспект. *Східна Європа економіка, бізнес та управління*. 2018. Вип. 1, № 12. С. 335-338.
24. Косов А.С. Підходи до оцінки і прогнозування ризиків ліквідності банку та їх практичне застосування. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія Економіка і управління*. 2020. Вип. 4. С. 81-88.
25. Косова Т.Д., Арсенюк Н. М., Буй П. С. Адаптивний фінансовий механізм управління інвестиціями і кредитним портфелем підприємства. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2022. №2. С. 103-108.
26. Кредитний ризик комерційного банку : навч. посіб. / За ред. В. В. Вітлінського. К. : Знання, КОО, 2000. 251 с.
27. Ларіонова К.Л., Донченко Т.В. Аналіз та проблеми оцінки кредитного ризику банків України. Вісник Хмельницького національного університету. 2020. Вип. 1. С. 233-240.
28. Лінтур І.В., Ковач С.С. Напрямки дослідження ризиковості кредитних операцій в банківському бізнесі. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 25. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal>

/article/view/244/232

29. Мелехтя В.Ю., Зінченко А.В. Роль кредитних операцій у діяльності комерційного банку. *Подільський науковий вісник*. 2020. №3(15)_4(16). С. 16-21.

30. Мороз Н. В., Селецька Т.О. Сутність, причини виникнення та класифікація кредитного ризику банку. *Бізнес інформ*. 2019. №7. С. 272-278.

31. Наглядова статистика. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>.

32. Офіційний сайт АТ «Акцент-Банк». URL: <https://a-bank.com.ua/about/general>

33. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>

34. Охрименко І.Б., Ярошенко С.С. Сучасні реалії прояву та управління процентним ризиком банку в Україні. *Наукові інновації та передові технології*. 2022. Вип. 8, № 10. С. 258-268.

35. Покатаєва О.В., Славкіна М.А. Оцінювання системного ризику як інструмент забезпечення економічної безпеки банківського сектору національної економіки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 23, № 1. С. 157-161.

36. Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах: Постанова Правління НБУ № 64 від 11.06.2018р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text>

37. Прасолова С.П. Системний ризик банківського сектору України: оцінка основних джерел, чинників, наслідків та напрямів регулювання. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2019. Вип. 1, № 92. С. 54-63.

38. Принципи банківського кредитування. Банківська система України. URL: <http://www.ukrbanking.com/>.

39. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000

p. №2121–III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121–14#Text>

40. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Постанова Правління Національного банку України від 30.06.2016р. № 351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text>

41. Про схвалення Методики розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні: Рішення правління НБУ від 15.12.2017 № 803–рш. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr803500–17#Text>

42. Просович О.П., Процак К.В. Ідентифікація та оцінка кредитного ризику комерційних банків. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Проблеми економіки та управління*. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. № 873. С. 88-96.

43. Рац О. М. Дослідження ефективності функціонування банківських установ України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 47. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/29043/1/Rats.pdf>

44. Рейтинг найнадійніших та найстійкіших банків України. NV. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/finance/rejting-naynadiynishih-i-naystiyskishih-bankiv-ukrajinitop-15-vid-nv-ta-dagon-capital-novini-ukrajini-50317196.html>.

45. Ренкінг фінансової стійкості банків України Bank FinScore від YouControl. URL: <https://youcontrol.com.ua/bank-finscore/2023/4/>

46. Рибак О. М., Бірюк В. С. Мінімізація кредитного ризику та підвищення якості кредитного портфелю. *Фінанси, облік та оподаткування: теорія і практика*: матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. інтернет конф. НАУ. (м. Київ, 24 листопада 2022 року). Київ, 2022. С. 84-87.

47. Рівень непрацюючих кредитів (NPL). Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl>.

48. Рогачевська В. О., Донченко Т. В. Фінансова стійкість банку: фактори впливу та особливості оцінювання. *Фінансові аспекти розвитку*

економіки України: теорія, методологія, практика : зб. наук. праць. Хмельницький : ХНУ, 2021. С. 57-60.

49. Садчикова І., Онопрієнко А. Оцінка кредитного ризику комерційного банку в умовах коронакризи. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2022. № 2(30). С. 115-124.

50. Семенча І. Є., Батрак К. Д. Оцінка основних характеристик кредитного портфеля як відображення стратегічних засад розвитку банку. *Modern science: innovations and prospects: materials of the International scientific and practical conference*. (Stockholm, 6-8 February 2022). Stockholm, 2022. С. 695-701.

51. Сидоров О. А., Верхоглядова Н. І. Класифікація банківських кредитів. *Модернізація вітчизняної правової системи в умовах світової інтеграції*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кропивницький, 23-24 червня 2022 р.). Кропивницький, 2022. С. 387-389.

52. Стечишин Т. Б. Банківська справа: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 404 с.

53. Сукач О. М. Мінімізація ризиків як інструмент забезпечення безпеки банку. *Modern Economic*. 2020. № 22. С. 90-94.

54. Частка непрацюючих кредитів у банках у 2022 році зросла до 38% унаслідок війни. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/chastka-nepratsyuyuchih-kreditiv-u-bankah-u-2022rotsi-zrosla-do-38-unaslidok-viyni>.

ДОДАТКИ